کاڼي دل

په لاس کې خوند نه کوي

اظهار الله اظهار

Ketabton.com

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

Izhar is a poet of accurate vision. His observation is sharp and keen. His response to his surrounding is quick, and poetry is marked with liberty, variety and romance. The precision of words goes with the rationality of his genuine fiery thoughts. The ideas are new and fresh. Like Dr. Jonson, he believes that there is no royal road to success in literature. That is why his style is elegant, effective and graceful. There is clarity, order and restraint in his poetry. .... His poetry fills you with admiration and you feel your taste for poetry, is getting mature. Izhar's poetry is an untraditional form of poetry, in the sense that it contains freshness, maturity and a unique quality of sound and sense.

By:-
Sher Alam Shinwari
Daily Frontier Post,
Peshawar Pakistan.
Sunday, July 2, 2000

Izhar Ullah Izhar

Lecturer in Urdu
Islamia College Peshawar University
Phone: 240305

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوند نۀ کوي

اظهار الله اظهار

سنډیکیټ اف رائټرز (رجسټرډ) پېښور (پاکستان)

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ اشاعت حق محفوظ دے

کتاب : کاڼي دَګل په لاس کښې خوندَہ کوي
شاعر : اظهار اللّٰه اظهار
ټائټل : محمد فہیم انصاري
ترتیب : محمد ایاز غزل ، شکیل احمد نایاب
اهتمام : پروفیسر شوکت اللّٰه حسن ، محمد داوُد کمال
پروف ریډنګ : نوشاد حکیم ، پروفیسر سید ایوب شاه
رومبے اشاعت : ۱۵ ر اګست ۲۰۰۰ء
پریس : انصاري پرنټنګ پریس محله جنګي پېښور
کتابت : ارشاد خان پښتو اکېډیمي پېښور
قیمت : ـــــــ ل روپۍ (۱۰۰)

رابطه

اظهار اللّٰه اظهار لکچرار اردو څانګه اسلامیه کالج
پېښور یونیورسټي
فون : ۲۴۰۳۰۵

انتساب

دَ هاغې درون‌د پلار په نامه چې وائي
" دَ محبت زخمونه لا ښکاره شي
پوهه چې څومره حجابونه راوړي "[۱]

* * *

دَ خوږې مور بي بي په نوم چې وائي
زما دې هیڅ نهٔ دي پکار بچیه
رب دې ودان کړه زما هر څهٔ ته ئې

* * *

دَ خپل معصوم بچي حسان په نامه
چې زر تر زره دَ قرآن حافظ شي
او رب ترې جوړ کړي دَ اسلام مجاهد

---

[۱] دا زما دَ والد صیب پروفیسر انعام الله جان قیس صاحب شعر دے چې دَ هغوي په شعري مجموعه "ژوندون که بیلتون" کښې چاپ دے۔
اظهار

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هائیکو

تېروتنې او نیوکې

د هایکو ساخت او هیئت څه دے. کومو معروضي حالاتو او نفسیاتي عواملو زېږولې ده. څه تاریخ، ثقافتي او سماجي پس منظر لري او پښتو ادب ته کله، څنګه او له کومه راغلې ده. ددې وضاحتونو بحث ضرورت نه دے پاتې شوے. ځکه چې اوس د دنیا د نورو ژبو او ادبیاتو نه قطع نظر د پښتو ژبې او ادب د سر نقادانو او ادیبانو هم په دې حواله سره دومره ضروري مواد او اهم معلومات مخې ته راوړلي دي چې دوباره ذکر به ئې لوستونکي د تکرار د بې خوندۍ او د نظر د ستوماننۍ سره مخ کړي. کني نو دې سلسله کښې زما مضمون چې زما د هایکو رومبۍ مجموعه "راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي" کښې چاپ شوے دے. بایدچې او لوستلے شي. او بیا په تېره تېره د بناغلي محمد ایاز غزل صیب تفصیلي مقاله چې د هغوي د هایکو په مجموعه" د بناسټونو د صحرا ورځې" کښې موجوده ده

په دې حقله کښې کشالې هوارولې شي.

ځکه نو دلته زما مقصد د هایکو په تیکنیک څه تحقیقي مضمون یا مقاله لیکل نهٔ دي بلکې د هغې اختلافاتو سراسر هم نه بلکې سرسري شان جاج اخستل دي. چې د تېرې په مرسته او د هایکو په غند نه کښې مخې ته راغلي دي. ممکنه ده چې په دې لړ کښې زهٔ د هایکو څهٔ فني او تیکنیکي اړخونه هم په ګوته کړم. ولې حیثیت به ئې د بحث د غوښتنې او موضوع د تقاضو نه زیات هېڅ هم نهٔ وي او زما دې خبرې سره به بڅې نهٔ متعارض کېږي چې ګنې زما دا لیک په هایکو باندې منضبط او مبسوط تحقیقي لیک نهٔ دے.

تر اوسه پورې چې د هایکو په مخالفت کښې کوم لیکونه زما له نظره راتېر شوي دي هغو کښې سنجیده او غیر سنجیده هر دوه قسمه ذهني رویو برخه اخستلې ده. دې لړ کښې چې غیر اصولي او د هایکو د صنف سره په حسد، عصبیت او بې علمۍ باندې مبني بې ځایه مخالفتونه په نظر راځي. هغه زهٔ د خپل بحث نه ځکه اوباسم چې داسې ذهني رویې د ژوند او ادب د غوښتنو نه صرف ځنډه ده بلکې د نا اهلۍ د پېتو په مخه کښې د تېرې په اوږدو د ټوپک ایښودلو ناداني ده او د تېرې سره د دښمنۍ کولو لارې هوارول دي.

البته د تېرې او هایکو د تقابل په نتیجه کښې چې کوم اصولي اختلافات یا بنیادي اندېښنې مخې ته راغلي دي. باید

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې ځانګړې واخستلې شي. خوله هر څه نه وړاندې زه د ښاغليو ناقدينو ته فقط دومره ګذارش کول غواړم چې د کومو اعتراضونو مفصّل او مدلّل جوابونه ما په خپل مضمون "هايکو د پښتو ادب کمپيوټر" کښې ورکړي دي هغه دې لازمي اولولي او د تصفيه شوو اختلافاتو دې په بيا بيا بې ځايه ګردان نه کوي ځکه چې نو اُو دې ښاغلي چې زه په خپلو انتقادي معروضاتو کښې په کوم کوم مقام تيندک شوے يا په کومو کومو ځايونو کښې تېر وتلے يم. زلمے نقاد ښاغلے ازاد اشنغرے صيب په دې باب کښې ليکي.

"راته غوږونو کښې ښکړې شرنګوي، نوم هم ښايسته او د ټاټېل کټ اپ هم ښايسته .... د اکثرو ملګرو نه چې ماکومې تبصرې پرې ولوستې يا واورېدې د هغې په باب به زه څه ووايم، خو دا به ووايم چې که د اظهار د کتاب سر مقاله په غور ولوستے شي نو په دې کښې د دغو ښاغليو معترضينو د قانع کولو ډېره مواد شته ۵"

ما په خپل ذکر کړے شوي مضمون کښې دا حقيقت څرګند کړے وو چې:

"د ټپې شاعر ورک وي او د هايکو شاعر ژوندے او معلوم وي ۶"

لهذا ګنړو ناقدينو ددې خبرې په ترڅ کښې سنجيده او طنزيه

ردّ عمل ښکاره کړو. د مثال يو څو نمونې دا دي:

"جہاں تک اس بات کا تعلق ہے کہ ٹپہ شاعر کو مارتا ہے اور اسکو گمنامی کے اندھیروں میں دھکیلتا ہے جبکہ ہائیکو ایسا نہیں کرتا تو اس کا مختصر جواب یہ ہوگا کہ یہ ٹپے کی وسیع القلبی ہے جو فرد کی بجائے قوم کو زندگی بخشتی ہے ۳"

دويمه حواله:

"مونږ خلق خو په نوم مړه يو او د ټپې د خالق نوم چاته نه وي معلوم نو د چا کار څه دے چې په ټپه خپل وخت خرابوي. ځنې خلق خو تردې پورې وائي چې ټپه شاعر ورکوي او هايکو يې را ژوندے کوي، مطلب دا چې د ژبې او ادب غم چا سره نشته صرف او صرف د خپل ځان غم په مخه کړي دي ۴"

د حيرانتيا خبره دا ده چې ګران تنقيد کونکو ښاغليو اخر څنګه دا فرض کړه چې ګنې اظهار الله اظهار په فايي ژوند کښې د ټپې د اهميت نه انکار کوي د خبرې مطلب صرف او صرف دومره و چې هايکو په تخليقي سطح د فرد د انفراديت نفي نه کوي او خود نمائي چې د تخليق کار فطرت دے ورته هايکو کښې د تسکين موندلو زياتې موقعې په لاس ورځي ګنې نو دغه معترضين دې پخپل ګريوان کښې سر دننه کړي او اُودې وائي که چرې د پښتو ژبې يو شاعر اديب پخپله نامه نظم نثر، غزل، هايکو، افسانه، ناول، خاکه، تکل وغيره ليکي نو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه به کښې د پښتو د ادب پنګه او د پښتنو د اجتماعي ژوند سرمايه نهٔ شي تسليمولے بلکې پښتانهٔ به ئې په دې سبب رد کوي چې دا اصناف له بهره راغلي دي ځکه نو دا دې خپلو خپلو علاقو او وطنونو ته واپس کړے شي که هر څومره پکښې هم د پښتنو د تاريخ ، ثقافت ، تهذيب ، رسمونو او د مذهبي ، سماجي او نفسياتي رويو انګازې ولې نهٔ وي راپورته کيږي . خدائے دې نهٔ کړي که چرې داسې اوشي نو د پښتو ادب په لمن کښې به اخر څهٔ پاتې شي . اخر کوم خوا خوږے پښتون به دا اوغواړي چې د پښتو ژبې جولۍ دې د ادب د دې رنګا رنګ اصنافو د سپېدو نه سپوره پاتې شي . اوس هر کله چې تخليقي انفراديت د ملي او اجتماعي شعور په سفر کښې برخه اخلي او د قامي ترقۍ په هلو ځلو کښې هم خپل ځانته حيثيت برقرار ساتي . نو بيا په دې کښې د اعتراض څهٔ ګنجائش دے دې باوجود چې په معلوم کېدلو يا نهٔ ورکېدلو او د خپل ځان غم په څه اخستو کښې د زمکې او اسمان فرق دے .

لوستونکي دې اوس په خپله انصاف اوکړي چې د پښتو ژبې او ادب د ترقۍ غوښتونکي مبلغي معترفين دي که اظهار الله . اظهار .

راقم الحروف ليکلي وو

"ټپې صرف علاقائي يا پښتو ادب متاثره کړے دے هائيکو په افاقي تناظر کښې د دنيا د هرې ژبې ، ادب او طبقې ستر کي ځان ته را اړولې دي."

دې خبرې په ترڅ کښې مناغلے اسير منګل ليکي :

" ٹپے نے صرف علاقائی یا پشتو ادب کو متاثر کیا ہے جبکہ ہائیکو کی عالمی پذیرائی ہوئی ہے ۔ میرے خیال میں ٹپے کی جو عالمی پذیرائی ہوئی ہے وہ ایشیاء کے کسی اور صنف کو نصیب نہیں ہوئی ۔ یہی وجہ ہے کہ انگریز مستشرقین نے زیادہ تحقیق ٹپے پر کی ہے اور اس صنف پر جامع کتابیں لکھ کر عالمی ادب سے اس صنف کو روشناس کیا ہے ۔"

د ترجمې د فني لغزشونو نه قطع نظر د تعجب خبره دا ده چې د کوم اعتراض جواب مناغلي اسير منګل کوي . هغه زما په مضمون کښې يو ځائے هم موجود نهٔ دے او نهٔ ما دا دعوٰی کړې ده چې ټپې ته په عالمي سطح توجه نهٔ ده شوې . مقصد مې دا وُ چې هائيکو د دنيا په هره ژبه کښې رواج موندلے دے او هره ژبه کښې ليکلے کيږي او ټپه د بين المللي پېژندګلو باوجود صرف په پښتو ، پنجابۍ يا هندکو کښې ليکلے شوې ده . او هغه هم د بنيادي ساختياتي تبديلو سره . اوس که زما دې خبرې سره مناغلے اسير منګل اتفاق نهٔ لري نو بيا دې ماته په انګرېزۍ ، اطالوي ، فرانسيسۍ جرمني ، روسۍ ، چينۍ ، فارسي ، اردو او د دنيا نورو لويو او وړو ژبو کښې ليکلې شوې يو څو ټپې اوښائي ولې ددې

Scanned by CamScanner

برعکس هایکو د دنیا په هره ژبه کښې لیکلے شوې دو او لیکلے کیږي. چې کوم مثالونه مې ښکته. زما په خیال ښاغلے اسیر منګل زما مضمون ته په پوره تناظر کښې د کتلو هیڅ ضرورت نه دے محسوس کړے او د خپلې خوښې هغه عبارتونه ئې راوستلي دي چې د هغوئ نه ئې شوي مقصد ته پرې تقویت رسیدلے شي.

ګران ښاغلي مشتاق مجروح په خپل مضمون اُنی اینام کو هایکو کښې په راقم الحروف د خپل خاص "تنقید" یې جبر کلي کړي دي. لیکي:

"اُنی اینام کو میتو ذوقي هوم کښې د مین مېلي ځنې هایکو د فحاشي اعلی ترینې نمونې دي بلکې دا به په د شوق سره وئیلے شي چې اُنی اینام کو میتو ذوقي هوم کښې د مین مېلي ځنو هایکو ته بیلو پرنټ وئیل مناسب دي."

وړاندې لیکي:

"په شاهده کښې راغلي ده چې پښتو شاعرۍ کښې تر اوسه د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا ځانله فحش ګوئي نه ده کړې. واحد دا نو واره صنف دے چې ځنې لیکوالو د فحش ګوئي د پاره خاص کړے دے."

زه دا وئیل نه غواړم چې ښاغلے مشتاق مجروح دې پخپله اعلی او ارفع ادبي لیکې باندې لږ غور اوکړي. بهر کیف په ادب کښې فحش ګوئي واقعي چې د غندنې ور اقدام دے دغه

رنګ د ادب د خپل نظریې ته زیان ورسي. زه هم د داسې رجحان مذمت کوم خو زما په خیال چې ښاغلي مشتاق مجروح ځان ته د فحش ګوئۍ نسبت کړے دے او بیا ئې د ثبوت په طور کومې نمونې وړاندې کړي دي په هغې کښې د ښکاره تېروتنو ښکار شوے دے. زما مقصد هرګز د یو غلط رجحان وکالت کول نه دي خو د حق او باطل ترمېنځه فرق نه کول راته هم یو لوئے خیانت ښکاري.

درحقیقت فحش ګوئي یا فحش کاري د معاشرې د اخلاقیاتو د چوکاټ نه د وتلو او د حد د ماتولو لوئے جرم دے. چې د هوس ناکۍ، شهوت پرستۍ او عصمت فروشۍ ښکاره بلنې پکښې د انسان نه د ښه سوچ او ګټ لارې خطا کوي او په سرې سترګې تورَوي. بېشکه د داسې رجحان خلاف نه صرف قلمي جهاد پکار دے بلکې داسې حال کښې توره وېستل زیات مناسب دي البته که ددغې عناصرو په مرسته په یوه بې ضرره پیرایه کښې د ژوند وړ ښکارې اوښودلے شي. یا د معاشرې بربنډو او لغړو خونه پکښې په داسې هنر اوغندلے شي چې پکښې د لذت پرستۍ نه برعکس د کراهت او نفرت تصور او تصویر راښکاره کېږي نو دا به فحش لیټریچر نه بلکې د اصلاحي ادب په زمره کښې راځي. ځکه چې د یو شي غلط او سم استعمال د هغې د ښه او بد فیصله کوي. اوس که یو نفس پرست "بهشتي زېور" ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

کوک شاستر وائي نو په دې کښې به قصور دَچا وي لهٰذا
دوه څيزونه په دې سلسله کښې ډېر اهم دي يو موضوع
او بل موضوع ته اپروچ۔ اوس که يو ښهٔ خيال ته غلط
اپروچ اوشي نو ښهٔ خيال به په دې سبب ناغندلے کېږي
چې کښې ناروا اپروچ ورته اوکړے شو بلکې دَغلطو اندازو
سر غوڅول به عين انصاف وي۔

ښاغلي مشتاق مجروح چې دَ راقم الحروف په کومو
هائيکو باندې دَفحش ګوئي تهمت لګولے دے دَ نمونې په
ډول ترې يو دوه هائيکو وړاندې کېږي۔

وادهٔ کښې پام کوه ناوخته نهٔ کړې
چې استعمال کښې ئې اويهٔ نهٔ راځي
نو دَ کوهې تولې چينې اوچې شي

زهٔ نهٔ پوهېږم چې آخر کوم داخلي انتشار ښاغلے دې
کې بعضو ته را اوپارولو چې نقل کړے شوي هائيکو کښې
فحاشي ده۔ چې نه ئې لفظياتو کښې دَ هوسناکۍ څهٔ ترغيب
شته او نهٔ ئې معنٰی دَ شهوانيت چغلي خوري البته څرګنده
پکښې دَ خاتم الانبياء صلی الله عليه وسلم دَ وېنا دا مفهوم دے چې بچے
دې بالغ شي نو وادهٔ ورله اوکړه۔ ځکه چې زما په خيال
ورستو ترې ګڼې پېچيدګۍ هم پيدا کېدے شي۔
بله هائيکو :۔

کرښې له سر راوړهٔ نادانۍ ګسنې
ګړک چې دَ کوهې چرګې نهٔ ماتېږي
ورله په پوزه کښې ښځه ورکوي

چې پکښې دَ جرم او سزا قانوني اړخ په تمثيلي انداز
کښې وړاندې شوے دے او دا حکمت پکښې بيان شوے
دے چې په ښځو پړې نهٔ دي ستول پکار کښې نو مازغهٔ ئې
خرابېدے شي۔ خو ښاغلي مشتاق ته پکښې ښکاره فحاشي
ښکاري اوس دې دوستو ښکي چښله اوواني چې فحاشي زما په
هائيکو کښې ده که نه دَ ښاغلي معترض په ذهن کښې۔

بعض تقديس که زما په هائيکو کښې دَ جماليانې حسياتو دَ
ادراک او اظهار سره سره دَ فحاشۍ عناصر په لاشعوري
توګه هم راغلي وي نو استغفرالله خدائے دې ته دې توبه
وي۔ بلکې زهٔ دَ دا رنګ هائيکو دَ Disone کولو اعلان کوم۔

البته دَ ښاغلي مشتاق مجروح صيب دا دعوٰی بېخي بې
ځايه ده۔ چې کښې په پښتو کښې دَ فلمي شاعرانو نه علاوه
بل چا فحاشي نهٔ ده خوره کړې مګر هائيکو کښې دا سې
کېږي۔

زهٔ پوښتنه کوم چې آيا خوشحال خان خټک بابا فلمي
شاعر وُ او که نه، که جواب ئې نفي کښې وي نو بيا دَ هغوې
په شاعرۍ کښې چې کومې ناروا شوخۍ او امېزشونه دي تر
کومه پورې ئې ښاغلے ډيفينډ Defend کولے شي۔

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوبمه خبره دا ده چې ښاغلے مشتاق چې د ټپې د پاکدامنۍ نه صرف قائل دے. بلکې وکالت ئې هم کوي زما په خیال یا خو ګني هغوي فقط نفس کُشي او برګزیده ټپې اورېدلې او لوستلې دي او یا ګني د ټپې فحاشي ورته فحاشي نهٔ ښکاري. د نقل کفر، کفر نه باشد په مصداق د ښاغلي په خدمت کښې دا څو ټپې وړاندې کېږي ددې صراحت سره چې دا چرته اخوا دېخوا ټپې هم نهٔ دي بلکې د پښتو ژبې مشهورې او معروفې ټپې دي چې مستندو مطبوعه ټپو کښې شمېر لے کېږي.

یا قربانے:

په ما دې خپله نغاره کړه
ورکه غرمه شه چې شُملو له به درتلمه
〃 چې خوله مې اخلې بسم الله کړه
پېریان پرې ناست دي اترې به شي مېنه
〃 اسمان له ستورو غاړه ورکړه
ماله بې ننګه اشنا غېږ نهٔ راکوینه
〃 سورے سورے په ګولو راشې
چې پرهارونه دې ګنډم خوله درکومه

دا د رشو نه چونګ دے. هیله لرم چې ښاغلي مشتاق سره به ددې ټپو په صفایۍ کښې کُن تاویلات او توجیهات وي ګني نو دا به منې چې په پښتو ژبه کښې صرف فلسي

شاعرانو فحش ګویي نهٔ ده کړې بلکه د پښتو ژبې کلاسک او کلاسیکي دواړه قسمه شاعرانو ته دَدغه اعزاز پټکے په سر دے. او دا چې ټپه هم د فحاشۍ د زد نه بچ نهٔ ده پاتې شوې.

اصل کښې جمالیات او فحاشي د یو تصویر دوه جدا جدا اړخونه دي خو منبع ئې یوه ده یعنې جنس. اوس که د جنس صحت مند اړخ واخستلے شي. نو د جمال احساس به پیدا کېږي او که نه رنځور اړخ ئې موضوع جوړه شي نو فحاشي به ترې سازېږي. دغه وجه ده چې د جذباتو په غور ځنګ کښې څنې وخت په دواړو کښې د امتیاز کرښه رابښکل ګرانه شي. په داسې نازکو مرحلو کښې ذهن د هر قسمه آلائش نه بچ ساتل پکار وي ګني نو داسې حالتونه به راپیدا کېږي لکه چې ښاغلے معترض ورسره مخ شوے دے.

د اُنُ اینړکو هایکو لیکونکے ښاغلے مشتاق دا هم لیکي؛

"زموږ د پښتو نوؤ لیکونکیو د هایکو طرف ته مخه کړې ده او پکار هم ده د هغې وجه ډاکټر اسرار صاحب دا بیانوي چې په پښتو کښې زموږ متقدمینو دومره څهٔ وېلي دي چې اوسنو لیکونکیو ته ئې څهٔ پرېښي نهٔ دي نو ځکه دوي په دې نو وارد صنف کښې د لیکلو کوشش نه کوي خو هغه ورسره دا هم وائي چې هایکو لیکونکي ما ته ټول سایکو ښکاري زما یو بل ملګرے وائي چې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرېيه ولې دَ ادبي اصنافو قات راغلے دے چې اوس دَ جاپاني صنف نه کار اخستے کېږي. چاربېته مړه شوې ده، رباعي نشته، قصيدې ختمې دي پکار ده چې زمونږ شاعران دغه خپل اصناف را ژوندي کړي او که خامخا په دې اصنافو کښې طبع ازمائي نهٔ شي کولے نو دَ پښتو خالص خپل صنف ټپه چې دَ هائيکو نه مختصره هم ده په هغې کښې دې طبع ازمائي کوي ۹"

زهٔ خپله هم دا غواړم چې ټپه دې او ليکلے شي خو په دې کښې څوک څهٔ کولے شي چې اوس نوے کُول دَ ټپې په مقابله کښې دَ هائيکو تخليق له زياته ترجيح ورکوي. لهٰذا پکار دي چې ددې عمل په ورستو دې نفسياتي عواملو او دَ عصري غوښتنو ته پام ور اوګرځولے شي او بيا دا چې لوئے تحريکونه په مخالفتونو نهٔ مري بلکې نوره وده او زورموي.

بحرکيف دَ ښاغلي مضمون نګار دَ حوالې ددې ليک نه قدم په قدم دَ هائيکو صنف سره دَ هغوي دَ لاشعور هغه پټ عناد راڅرګندېږي چې دَ اُنې اينځ کو ليکلو باعث او محرک ګرځېدلے دے. بيا هم ښاغلي مجروح چې دَ محترم ډاکټر اسرار په حواله کومې خبرې کړې دي زهٔ پرې اعتماد کوم اوس هغوي پوهه شه او ښاغلے ډاکټر اسرار. البته دا خبره چې نو وارد صنف هائيکو ته دَ نوو ليکونکيو ګڼله مخه

شوې ده. چې متقدمينو ورته دَ وېلو دپاره هيڅ نهٔ دي پرېښې اصولاً غلطه او غير تحقيقي ده او ددې حقيقت منلو نه سترګې پټول دي. چې ګني دَ هر دور دَ ادب خپلې تقاضې اسلوب، ډکشن، نفسيات، حوالې او غوښتنې وي.

نن چې په ادب کښې دَ علامت، سرّيلزم، ترقي پسندي ډاډا ازم، تجريديت او ازاد خيال دَ تلازې وغيره کوم فکري او ټيکنيکي تحريکونه راپورته شوي دي. او شعري او نثري ادب ئې کومې ارتقاء او ارتفاع سره مخ کړے دے متقدمينو دَ هغې خوب هم نهٔ وُ ليدلے او دَ هغوي دَ خيال په حاشيه کښې هم چرته دغه امکانات نهٔ بريښېدل زهٔ دا منم چې زمونږه کلاسيکي شاعرانو پښتو ادب ته مستقل او پاخهٔ بنيادونه وربخښلي دي او راتلونکي کُول ته لارې اسانې کړي دي خو دا دعوې چې ګني دَ شعر او ادب دَ ارتقاء سفر هغوي دَ موضوع او فن په اعتبار داسې کمال ته اورسوؤ چې بل چاته ئې پکښې هيڅ نهٔ دي پرېښې زياتے او سينه زورې ده.

ډاکټر صيب زما نه زيات په دې خبره پوهه دے چې نن او پرون کښې فرق وي نن چې دنيا دَ کومو پېښو سره مخ ده او کوم نوي نوي علوم او فنون په کښې متعارف کېږي يا کوم سائنسي ايجادونه او تجربې پکښې کېږي هغه دَ متقدمينو زمانه کښې چرته وے او چونکې ادب ماضي سره سره دَ

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

عصري او زماني ښېښو په نبض ګوتې بدې. لهذا عصري
ښېښې به د تخلیقي زړه چاودون د مرحلو نه خامخا تېروي
او محض د متقدمینو په ادبي کارنامو به انحصار نه کوي.
ګني نو په معاشره کښې به د ادب افادیت ختم شي. اوس
که چرې د ډاکټر صیب په خبره څوک ایمان راوړي نو پښتو
ادب به یو ګام هم وړاندې لاړ نه شي او یو نه ختمېدونکے
جمود به ئې په اعصابو لګه د خپسې ناست وي. دا حقیقت
هم دے چې داسې سوچونو پښتو ادب ته لوے زیان ورسولے
دے.

د بناغلي ډاکټر اسرار دوې نیم پخته اعتراض یو بل
اړخ دا هم دے چې نوي لیکوالکي هایکو ځکه لیکي چې ګني د
بره نه د نظم د نورو اصنافو دروازې بندې کړې شوې
دي. دا خبره هم بې تحقیقه او د مشاهدې خلاف ده ځکه چې
نن سبا کوم نمائنده هایکو لیکونکي شاعران دي هغوي د
غزل، ازاد او معرّا نظم او ګڼو شمېره ادبي اصنافو په حواله
نه صرف پېژندګلو لري بلکې ادبي دنیا کښې منلے شوي او
مستند دي مثلاً ریاض تسنیم، محمد ایاز غزل، شکیل احمد نایاب
عامر ګمایانے، جنرال عبدالصمد مومند، نجیب الله عامر
زبیر حسرت او راقم الحروف پخپله هم چې شعري مجموعه
"ستر ګو کښې خوب د ګودر پاتې نشو" ئې د چاچا کریم بخش
د کال ۱۹۹۶ء د وړمبني انعام مستحقه ګرځېدلې ده.

پاتې شو د ګران بناغلي ډاکټر اسرار دا اعتراض چې د
هایکو لیکونکي ټول سایکو دي. نو دا د هایکو تخلیق کونکیو د
ذهني او نفسي کیفیتونو نه سراسر د بې علمۍ ثبوت دے
او د هغې بهتان طرازۍ پوره کړې ده چې د هایکو ځند ونکي
ئې وخت په وخت په ځنځ نه ځنځ شکل کښې کوي. زه منم چې
بناغلے ډاکټر صیب د ایم. بي. بي. ایس ډګرې تر لاسه کړې
ده او سیکاټري د ایم. بي. بي. ایس په نصاب کښې یو څانګه
ده خو دا هم حقیقت کښې چې بناغلي ډاکټر اسرار صیب چرته
هم پروفیشنل سایکاټرسټ نه پاتې شوے. بلکې د ملازمت دوران
کښې او د ریټائرمنټ اخستلو نه پس د یو ناکامه کوشش نه
ورستو ئې چرته عام پریکټس هم نه دے کړے او نه د
هایکو د رنځورانو د هغوي نه د علاج کولو څه شهادت
په لاس راځي نو بیا اخر څنګه د هغوي دوې خیالي تشخیص
سره اتفاق وکړے شي چې هایکو لیکونکي ټول سایکو دي
اوس که بناغلے د ادب په دې تخلیقي صنف کښې ځان له د
ځاے پیدا کولو خواهش لرونکیو ته په دغه سبب دا ناروا
نسبت کوي نو بیا خو د ادب د هر صنف سره تړلي د قلم خاوندان
د دغه اعتراض په زد کښې راځي ځکه چې علت او سبب ئې
یو او مشترک دے. او که چرې بناغلے د هایکو سره د سایکو
د قافیې د سمون په وجه مزاح پیدا کول غواړي نو ډېر
په ادب ورتله زه دا وېل غواړم چې اوس عموماً د مزاح

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیدا کولو دغه وسیله او تې آف فیشن ګڼل کېږي او ماهرین که د مزاح پیدا کولو دغه ابتذال خپل کړے شي نو ممکنه ده چې څوک دا هم اووائي چې د غزل لیکونکي خپل وي د تکل لیکونکي ول لاس وي او د ټپې خالق ګېږي وي علی هذالقیاس ولې دا به د مزاح پیدا کولو ډېره بېهوده حربه او وسیله وي او هغه مزاح چې منبع په نیغه د یو انسان یا د یوې طبقې جذبات او احساسات زخمي کوي. د ادب د اعلی او رفیع منصب سره هیڅ سمون نه لري.

تر څو پورې چې د الې اینا کو هایکو د مضمون نګار بناغلي مشتاق مجروح د یو بل ملګري ددې احتیاج تعلق دے چې کښې چاربیته، قصیده، رباعي او ټپه څه مړه شوي خو نه دي چې لیکونکي جاپاني صنف هایکو لیکي. ډېر بې ځایه په دې دے چې یو هایکو لیکونکي هم دا نه دي وئیلي چې څوک دې په ګوته شوي دغې اصنافو کښې طبع ازمائي نه کوي ددې اعتراض نوعیت بیخي داسې دے لکه چې څوک اووائي چې لوبغاړي دې کرکټ، هاکي، جمناسټک او سکواش وغیره نه کوي. بلکې ددې په ځاے دې کشتي میرغپ کباډي او ګولي ډنډه وغیره کول شروع کړي چې چرته روایت ئې ختم نه شي. بله لویه د افسوس خبره دا ده چې د "هذا ماکنزتم" غونډې د ضخیم تحقیقي کتاب لیکونکے بناغلے مشتاق چې د کوم ملګري په حواله خبره کړې

ده. نو د هغه هیڅ نوم، ادبي حیثیت او درک ئې نه دے په ګوته کړے چې د تحقیقي اصولو خلاف او ادبي دیانت نه تېښته ده. زما په خیال دغه رنګ بناغلي مشتاق مجروح د یو فرضي کردار په خوله کښې خپله ژبه ایښې ده او په یوې تراشلې شوې مجسمه کښې ئې د هایکو خلاف خپل ذاتي جذبات وړاندې کړي دي خو سره څه اووائي زمونږ قامي مزاح داسې جوړ شوے دے چې سونړ مړي را ژوندي کوو او ژوندي وژنو.

پروفیسر بناغلے داور خان داؤد په خپل یو مضمون کښې د هایکو او ټپې د هیئت د اختلاف په حقله لیکي:

"ځنې محققین د ټپې د هایکو سره نزدې تعلق په ګوته کوي خو که و کتے شي نو بنیادي لحاظ سره دې دواړو کښې د هیئت په لحاظ ډېر زیات فرق دے. هایکو د جاپاني ادب یو مشهور صنف دے. لکه د ټپې ددې د خصوصیت او مقبولیت راز هم ددې په اختصار او جامعیت کښې دے خو هایکو کښې صرف درې مصرعې وي. ړومبۍ مصرعه کښې پنځه، دوېمه کښې اووه او درېمه کښې پنځه صوتي اهنګونه وي یعنې دا ټول نظم اوولس صوتي اهنګونه لري. ړومبۍ او درېمه مصرعه ئې برابره او هم قافیه او دوېمه یا منځنۍ

Scanned by CamScanner

ئې د دوو صوتي اهنګونو څومره د دوي مثله اوږده وي يعني هايکو د هيئت او موضوع دواړو په لحاظ د مخصوصو شرائطو پابنده وي.

د هايکو د صوتي اهنګ نظام د بحرِ متقارب دې ارکانو مطابق کېدے شي

فعلن فعلن فع	=	۵	
فعلن فعلن فعلن فع	=	۷	۱۷
فعلن فعلن فع	=	۵	

خو ددې برعکس د ټپې د دوو مصرعو د صوتي اهنګونو يا ملي اوازونو ترتيب په دې ډول دے

۹ + ۱۳ = ۲۲ ځ

د پروفيسر صيب فرمودات په سر سترګو خو ډېرې نيمګړتياګانې په کښې محسوسېږي او يو ځاے نيم کښې په کښې د تحقيقي سپړنې خلاف د سهولت احساس هم پټ پښتو نے کوي ددې نه علاوه د هغوي د حوالې دا ليک يو فني تيندک سره هم مخ شوے دے.

معلومېږي دا چې پروفيسر صيب د هايکو هيئتي ادلون بدلون ساختياتي تبديلۍ او تيکنيکي ارتقاء په نظر کښې نه ده ساتلې کنې نو هايکو به ئې د اوولسو[۱۷] څپو او ۵ - ۷ - ۵ د ترتيب په حکمي او حتمي تقسيم کښې نه راوستله يا دا هم ممکنه ده چې دې سلسله کښې پروفيسر صيب

بعضې رجعت پسندانه ادبي ذهنيت لري چې د هايکو د صنف نه د يو خاص مکتبهٔ فکر تړاګلے شوي قيود او حدود نه پورته کول غواړي. ګني نو د جاپان ورپېنې هايکو ليکونکي باشو او ورستو ناقدينو چې ماسولو کاشيکي په کښې اهم دے. دغه ترتيب حرفِ اخر نهٔ دے ګڼلے او بيا په عالمي ادب کښې د يوې مصرعې، دوو مصرعو او درې مصرعو هايکو ليکلو تجربې هم شوي دي. کېدے شي پروفيسر صيب ته هغه د التفات قابلې نه وي ښکاره شوې ولې بيا ئې هم وضاحت لازمي ښکارۀ.

بهرحال پروفيسر صيب چې د هايکو دپاره د بحرِ متقارب د ارکانو کوم ترتيب منلے دے او په مثال کښې ئې د همايون صيّاد صيب کومه هايکو وړاندې کړې ده. دواړو کښې هيڅ تړون او نسبت نشته، هايکو په پښتو ژبه کښې ده چې د رزميه اوزانو دغې قسمونو سره هم اهنګي نهٔ لري او مطلق د بحرِ متقارب په بنسودلې شوي بحر نهٔ مقطّع کېږي ځکه چې د پښتو ژبې او هايکو ځانته يو مزاج دے او د هغې په دغه تجويز شوي بحر باندې بيخي تقطيع نهٔ کېږي.

هايکو ده.

همدرد ئې نوم دے
په مينه نهٔ پوهېږي
ساده ماشوم دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله اهم خبره دا ده چې فعلن فعلن فع په اصل کښې پنځه نه بلکې شپږ ارکان یا اصوات لري فع په دوو حرکاتو اداکېږي البته چونکې په فع کښې د فني اصطلاح ترڅه سبب خفیف دے نو په ځنې موقعو پکښې یو حرکت اوغورځېږي خو همېشه داسې نهٔ وي اوس که څوک د پروفیسر صیب په کوته کړے شوي دغه اهنګونه راجمع کړي نو شمېر به ئې اوولس[20] نه بلکې شل وي۔ ددې ټول بحث مقصد دا دے چې پښتو هایکو د غیر فطري قید غونډو په غار کښې دیکه کول نهٔ دي پکار۔ اوس که څوک په دغه جاپاني ساخت کښې هایکو لیکي که په متوازي الاضلاع هیئت کښې که مردف او مقفیٰ هایکو لیکلې که ازادې او معرا هایکو پابندې پرې نهٔ دي لګول پکار ځکه چې پښتو ژبه یوه داسې ژبه ده چې د وسیع المشربۍ او وسیع القلبۍ یا وصف غیر فطري اصنافو او هیئتونو له په زړهٔ کښې چرته هم ځاے نهٔ ورکوي لهذا د هایکو هغه ساخت او هیئت به پاتې کېږي چې پکښې د پښتو ژبې د مزاج رعایت اوساتلے شي له څوک ورسره اتفاق کوي که اختلاف۔

بناغلے پرېشان داوُدزے لیکي:

" د بناغلي اظهار دا هایکو مې ځکه د درې مصرعه ایزو نظمونو په نامه یادې کړي چې دلته هم په هره یوه هایکو کښې یو پوره مضمون ځاے شوے دے"[21]

زهٔ منم چې د ژوند او ادب په حقله د بناغلي پرېشان یو ځانګړے نقطهٔ نظر دے۔ بیا هم د هغوي د منقوله راے نه ددې غلط فهمۍ خورېدو اندېښنه ده چې ګني په هایکو کښې پوره مضمون نهٔ بیانېږي بلکې هایکو د نیمګړو مضمونونو یو ټټ او ورک تصویر وي۔ ممکنه ده چې د هغوي دا خیال نهٔ وي خو په لیک کښې ئې دي طرفته د پام کرځولو ښکاره احتمال موجود دے په دې موقعه له دا خبره کول هم بې ځایه نهٔ وي چې ګني د هایکو بنیادي طور سره د فطرت د مصورۍ او تصویر کشۍ نه عبارت دے دا حقیقت دے چې د نن هایکو ګڼې ارتقائي مرحلې تر سره کړي دي او د فطرت د ښائسته منظرونو د تصویر کارۍ نه علاوه ئې د انسان د داخلي کیفیاتو او لاشعورانهٔ انځورونه هم رانښکلي دي او د ابهام او وضاحت له امتزاجه ئې داسې ګڼ اړخیزو نفسیاتي حالتونو نه پرده پورته کړې ده چې تخلیقي امکاناتو ئې د سائنسي تجربو لارې پرانستلې دي او داسې هله کېږي چې په هایکو کښې دې پوره مضمون یا د موضوع وارهٔ غوښتنې په فني چابکدستۍ سره هم اهنګ کړے شي۔ لهذا یوې ښهٔ هایکو کښې د مضمون د نیمګړتیا خیال سره اتفاق نهٔ شي کېدے۔

پاتې شوه د بناغلي پرېشان صیب دا خبره چې هایکو ته درې مصرعه ایز نظمونه وائې نو په دې سلسله کښې

Scanned by CamScanner

عرض دے چې هس درې مصرعه ایز نظم هایکو نهٔ وي ځکه چې د هایکو خپل داسې ساختیاتي کړهٔ وړهٔ نفسیاتي ماهیتونه تیکنیکي غوښتنې او داخلي اړخونه دي چې عام درې مصرعه ایز نظمونه ئې په اسانه نهٔ شي زغملے.

د مېرمنې سلمٰی شاهین خیال دے چې هغوي ټپه واوري نو دا اطمینان ورته اوشي چې خبره سرته اورسېده خو د هایکو د اورېدو نه پس ورته داسې محسوسېږي چې څه خبره لا پاتې ده او یو قسم د تندې او تشنګۍ احساس ورته کېږي.[12]

چونکې مېرمنې سلمٰی شاهین د روهي سندرو سلسله کښې په پښتو ټپې راټولولو کښې بلا وخت صرف کړے دے او دغه رنګ دغې خوږ اولسي صنف سره ئې نوره هم زیاته وابستګي او تړون پیدا شوے دے ځکه ورته داسې احساس کېږي. کېدے شي که هغوي د هایکو دوستو له هم دې خپل قیمتي وخت ورکړے وو د تندې او نیمګړتیا احساس به ورته بیانهٔ کېږي او د هایکو په سلسله کښې به د خپل زوړ موقف نه لاس په سر شي - ځکه چې کوم څیزونه عموماً په عادتونو کښې راشي نو بیا زیات اپیل کوي.

بله دا چې د هایکو تیکنیک هم څهٔ دا رنګې دے چې ځنې سلسلې شعوري طور سره د ایهام، ابهام یا اخفا په

ورشل پرېږدي چې د لوستونکي ذهن پخپله د دغو سلسلو کړۍ خپلو کښې رایو ځائے کړي البته دا رعایت پکښې لازمي ساتي چې څهٔ داسې کلېدې تورې یا نکتې پکښې پرېږدي چې په تصویر جوړولو کښې مرستیالې ثابتې شي - او د مضمون د نیمګړتیا احساس په ورستو اوتمبوي.

په دې لړ کښې دا خبره هم کېدے شي چې ځنې اصنافو ته د ځنې خلقو زیات میلان او رجحان وي نو که چا ته داسې محسوسېږي نو څهٔ د فکرمندۍ خبره نهٔ ده او نهٔ یو صنف ته د زیاتو ورماتېدو نه دا ثابتېږي کنې چې هغه دې خامخا مافوق الاصناف اوګرځي - هغه که ټپه وي که هایکو.

ښاغلي رحمت شاه سائل صېب د ښاغلي اسماعیل ګوهر په شعري مجموعه مُسکا (چې د پښتو ژبې اولنۍ د هایکو مجموعه ده) د هایکو د صنف خلاف خپل کوم خیالات څرګند کړي دي - د هغې لب لباب دا دے چې کنې اسمعیل ګوهر خپل ګڼ شاعرانه خیالات په دغه پېرایه کښې ضائع کړیدي.

د حیرانتیا خبره دا ده چې ښاغلي سائل اخر دا ځکه منلې دي چې کنې تخلیقي روح د یو مخصوص ظاهري کالبوت پابند او محتاج وي او که د یو معلوم هیئت په چوکاټ کښې تخلیقي جذبه خپل اظهار اونکړي یا له ځان سره د رائج اصنافو نه بیل څهٔ شکل راوړي نو خپل افادیت به اوبائیلي - ما

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سائل صیب خپل ذاتي تاثر خو کېدے شي خو منلے شوے حقیقت دا دے چې هر روح د خدائے په قدرت د جوش خوښه او انتخاب مخپله کوي نو معقوله خبره دا ده چې هر تخلیقي روح دې د خپل نوع فطري امتزاج ته پرېښودلے شي ځکه نو مصنوعي اختلاط به ئې له برمه اوغورځوي. مقصد دا هم نهٔ دے چې فني حکمت عملي نه دې کار نهٔ اخستے کېږي. بهرحال که یو تخلیقي غورځنګ د هائیکو پیرایه کښې ځان ښکاره کول غواړي او جبراً ئې څوک د غزل چاربېتي یا ټپې فارم یا سانچې ته اړول غواړي نو داسې غیر فطري او خطرناک به وي لکه چې د معمول خلاف ماشوم بې له څهٔ ضرورت نه په لوئے اپرېشن پیدا کولو له ترجیح ورکړے شي.

تخلیقي جوهر خو د ملغلرې په مثال دے. هغه که هره پیرایه او هر چرته وي خپل قدر او قیمت نهٔ ورکوي. البته د جوهري د نظر موجودګي پکښې بنیادي شرط دے. مشرانو وئیلي دي چې لعل په ایرو کښې نهٔ پټېږي ځکه زهٔ دا دعویٰ کوم چې د اختلافاتو او مخالفتونو ایرې به د هائیکو لعل کله هم پټ نکړے شي خو شرط پکښې دا دے چې د هائیکو په ورستو د یو لوئے تخلیقي روح انګازې راپورته کېږي. ورسره دا خبره هم زیاتوم چې هائیکو شاعرانه خیالات نهٔ ضائع کوي. بلکې بقا او دوام ورته ورېخښي. که داسې نهٔ وه نو د سائل صیب

د تنقید نه پس به چا هم هائیکو نهٔ وه لیکلې خو ثابته شوه چې د خیال لوړوالے، د جذبې افاقیت، د ژبې د نزاکت ادراک او شعور او د تخلیق د زړهٔ چاؤدون څرېکې که په هر صنف کښې وي د خپلې لارې خنډوان مخپله لرې کوي او بیا دا هم ده چې سپرلے خو د خپلو واړه رنګونه په سبب سپرلے وي اوس که څوک وائي چې د ګلاب د ګل وړې دې په هر ګل کښې پیدا شي ځکه نو ټول ګلونه په د خپلو همه نکهتونو باوجود ضائع یا ورک شي نو څو مره بې ځایه به وي.

محترم ښاغلے اباسین یوسفزے چې په خپلې شعري مجموعې "غورځنګونو" کښې ئې د خولې د خوند د بدلولو دپاره هم یوې ټپې قدرې له ځائے نهٔ دے ورکړے خو بیا هم د ټپې د مدافعینو په صف کښې او درېدل غواړي (اګر چې زما په خیال ټپه دومره قوي صنف دے چې د چا د هیڅ قسمه د دفاع څه حاجت ورته نشته)

ښاغلے د ورځپاڼه مشرق پېښور په یو کالم کښې د "ہائے کیوں" د سرخط لاندې د هائیکو خلاف په داسې استهزائي پیرایه کښې خپلې وسوسې څرګندوي. لیکي:

" ہائیکو کی مٹھاس سے بھی انکار نہیں .... لیکن پشتو عوامی ادب میں اس سے زیادہ شگفتہ روح پرور اور پرمغز صنفِ سخن ٹپہ موجود ہے۔ ٹپے کے مختصر ترین پیرائے میں جس

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

قدر تغزل ہے وہ ہائیکو کی قسمت میں کہاں۔ ٹپہ پختون
جبلت، ذات اور فطرت کا سچا ترجمان ہے۔ ٹپے اور ہائیکو
میں فنی اعتبار سے تمیز یہ ہے کہ ہائیکو میں تین مصرعے ہوتے
ہیں اور ٹپے کی خوبی یہ ہے کہ اس میں تین کے بجائے دو مختصر
مصرعے ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتے ہیں۔۔۔۔۔۔۔ اور
فیثاغورث کے نزدیک ۲ کا ہندسہ تخلیق کی علامت ہے
اس بناء پر دو مصرعے ٹپے کو سہ مصرعی ہائیکو سے طلاق
دینا عقلمندی نہیں۔"[13]

زما په خیال ښاغلي اباسین ته دا دې خبرې علم ضرور
پکار وُ چې د اصنافو د بقاء په ورستو یو زوراور تخلیقي
قوت موجود وي او کله چې هم یو صنف د تخلیقي جوهر نه
عاري شي هغه که ټپه، چاربیته، قصیده او هایکو وغیره
هر صنف وي بیا خپل وجود برقرار نهٔ شي ساتلے او س
که د یو پښتون شاعر تخلیقي زور په ټپه کښې ژوند راپیدا
کولے شي نو هم د هغې شاعر د تخلیقي قوت نه به اخر بیا
ولې په هایکو کښې ساه اوځي۔ دې باوجود چې هیڅ تخلیقي
جبر او غیر فطري قدغن پرې هم نهٔ وي لګولے شوے۔ بهر
کیف زهٔ ښاغلي اباسین ته داسې ګڼ شمېر ټپې په ګوته کولے
شم چې هیڅ ادبي ښکلا او عوامي کشش پکښې نشته اګر چې
څوک به ورته هم د ټپې وښلو نه انکار او نکړي۔ او س که
محض د ټپې پیرایه د تفوق معیار ګڼلے کېږي نو داسې به

ولې کېدل۔ مقصد دا چې د تخلیق جوهري قوتونو د ادب په
هره څانګه کښې د ځان ښکاره کولو توان لري۔ او س که څوک
نمر په ګوته پټول غواړي نو څوک به ورته اخر څهٔ اووائي۔
ښاغلي اباسین په ټپه کښې د تغزل د موجودګۍ دعویٰ
هم کوي چې مناسب نهٔ ده۔ په اصل کښې تغزل د غزل سره تړلے
وصف دے لکه چې څرنګ په رباعي کښې تربّع په تشبیب کښې
تشبّب او عقل سره د تعقّل نسبت وي۔ هم دغه رنګ په غزل
کښې تغزل وي او س که ښاغلي اباسین دا نهٔ وئیل غوښتل چې
په ټپه کښې تبتب یا ټپټپ وي نو ښهٔ په سهولت ئې دا وئیلے
شو چې په ټپه کښې ئې انتها خوږ والے او شعریت وي۔ ممکنه
ده چې د ښاغلي اباسین په دې حقله خپل څهٔ ځانته منطق
وي۔ هسې خو که څوک تغزل ثابتول غواړي۔ نو په کاڼي
هوا، چینه، اواز، ځواني او مینه وغیره وغیره کښې به ئې
هم ثابت کړي ولې هیڅ علمي او فني اعتبار به ورته نصیب
نهٔ شي۔ بهر حال د ښاغلي دې خبرې سره خو قطعاً اتفاق
نهٔ شي کېدے چې د هائیکو دې ارومرو دري مصرعي وي۔ باید
چې هغوئي د هایکو هیئتي ارتقاء په نظر کښې ساتلې وه۔ بله
د تعجب خبره ښاغلے اباسین دا کوي چې " ٹپہ ۹ + ۱۳ کی بحروں
میں ہوتا ہے۔" کېدے شي چې د بحرونو نه د ښاغلي مراد د
ټپې سیلابونه یا څپې وي ولې د اردو ژبې روزمره او محاوره
خو دې جملې څهٔ بل تعبیر ورانډې کوي او دا غلط فهمي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

تړې راپېدا کېږي چې کټني يوه ټپه په کېنو. څرونو کښې
ليکلے کېږي نو پکار دي چې بناغلے په دا قسمه جملو نظر ثاني
ضرور کوي. بناغلے دا هم وائي چې په ټپه کښې دوه مختصرې
مصرعې وي خو زما د معلوماتو مطابق په ټپه کښې د
يا قربان نه علاوه يوه نيمه مصرعه وي - بيا که هم
بناغلے اباسين په خپله خبره اودرېږي او وائي چې نيمه
مصرعه هم پوره مصرعه وي نو بيا به راسره دا هم مني
چې ټپې کښې د يا قربانه سره درې مصرعې وي. د مختصر
لړې مختصر او د وړې مختصر مصرعې په معکوس ترتيب سره. ولې
دا دعوې به هغه رنګ باطله وي لکه د دوو مختصرو مصرعو
د ټپې دعوې.

بناغلي اباسين د فيثاغورث په حواله د ۲ (دوو) هندسه
تخليقي ګڼلې ده. او د هغې بې ځايه اطلاق يې په شعري اصنافو
کړے دے. اوس خدائے دې نکړي که چرې دا خبره او منلے
شي نو پښتانه به د خپلو کېنو شعري او نثري اصنافو نه
لاسونه اووينځي. بناغلے دا هم وائي چې ټپې له په هايکو
طلاق ورکول عقلمندي نه ده خو سوال دا راپېدا کېږي
چې اخر هايکو ته د ټپې مېړه يا خاوند ولې کومه
هوښياري ده ځکه چې د طلاق د استعمال حق د لارې لاروي
ته نه وي حاصل. بلکه اصله خبره په دې سلسله کښې دا
ده چې اباسين صېب د تنقيد په جوش کښې دا هم هېر کړي

دي چې هايکو غريبه خو مؤنث ده او د پښتنو په اسلامي
سيمه کښې ښځو ته د طلاق حق نه وي حاصل. او بيا ټپه
خپله هم صنف نازک دے خو ممکنه ده چې دې لړ کښې
بناغلي اباسين څه خفيه قانون سازي کړې وي. آيا دا داسې
خبرونه دا نه ثابتېږي چې د ټپې په مينه کښې ځنې بناغلي
هم د ټپې پښې راکاږي چې د سړي پرې زړه خوږ شي.

ګران بناغلے اباسين خپل کالم کښې وړاندې ليکي:

" ہائیکو کی گاڑی تین پہیوں سے چلتی ہے۔ جس کو ہم دوسرے
لفظوں میں رکشہ بھی کہہ سکتے ہیں۔ رکشہ بمشکل تمام تین سنگل
سواریوں کا متحمل ہو سکتا ہے-------- ٹپے کی مثال موٹر
سائیکل کی ہے جس پر بہ یک وقت تین سے زیادہ افراد بھی
سفر کر سکتے ہیں------ موٹر سائیکل رکشے کی نسبت
زیادہ ہوا دار اور تیز رفتار بھی ہوتا ہے------- ہائیکو
ٹپے کے ہاں مہمان ضرور ہے مگر اسکو گھر کا مالک نہیں بنایا
جاسکتا۔ ٹپے سے انتہائی قربت کے باوجود نہ تو یہ ٹپے کا
نعم البدل ہو سکتی ہے اور نہ ٹپے کے ہوتے ہوئے یہ اپنا
وجود منوانے کے قابل لگتی ہے۔"[14]

زه منم چې تشبيهه چرته هم ناممنه وي خو اباسين صېب
چې د شعري اصنافو د تقابل دپاره کومه غير ادبي او عاميانه
تشبيهه راوړې ده. سنجيده ذهنونه به پرې ضرور بد
وائي. خاصکر په تشبيهه کښې چې د متعلقاتو کومه سلسله

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرانستلې شوې ده یا کومه تمثیلي پیرایه خپله کړې شوې
ده د تفصیلاتو باوجود بې ځایه او ناقصه ده. خو که چرې
لږ ساعت له ورسره اتفاق هم اوکړے شي نو ښاغلے اباسین
به دا حقیقتونه څنګه په شا تمبوي چې د رکشې سفر د
موټر سائیکل د سفر نه زیات محفوظ او د عزت جوګه وي.
ځکه چې رکشه کښې د پردې پوره پوره انتظام وي او دا
صفتونه په موټر سائیکل کښې نشته. ښاغلے اباسین وائي
چې په موټر سائیکل د درېو نه زیاتې سورلۍ هم سفر کولے
شي. او رکشه کښې دا ګنجائش موجود نهٔ وي. خو ښاغلے دې
ماته دا اووائي چې اخر داسې کوم ضرورت دے چې په موټر
سائیکل د درېو نه زیات کسان سوروي اوکه چرې داسې هم
اوشي نو ایا خلقو ته به هغه کسان ښوني یا کم ازکم اداره
ګرد نهٔ ښکاري؟ زما په خیال د وکالت د ډګرې تر لاسه کولو
نه پس ښاغلي ته دا علم ضرور پکار وُ چې په موټر سائیکل
د ګنجائش نه زیات تنان سورېدل یو قانوني جرم دے
خو ښکاري دا چې په داسې مثالونو وړاندې کولو ښاغلے
اباسین ټپه چالاني کول غواړي. چې زهٔ ورسره اختلاف
کوم.

محترم ښاغلے اباسین دا هم وائي چې هائیکو د ټپې
کره مېلمنه ده. او مېلمانهٔ څوک د کور مالکان نشي جوړولے
زما په خیال داسې سوچ نهٔ صرف تنګ نظري ده بلکې

د پښتنو د تاریخ، تهذیب او د روایاتو نه هم د لاعلمۍ
ثبوت دے. ځکه چې پښتنو کره که د سر دښمن هم پناه
واخلي نو پښتانهٔ ئې په خپله توره او په خپله وینه
حفاظت کوي هم دغه مزاج د پښتو ژبې دے چې یو ځل
کوم صنف خپل کړي نو بیا ئې نهٔ پردي کوي. اوس که
بالفرض ټپه هائیکو د کور مالکه جوړه کړي نو دا خو به
د ټپې اعلی ظرفي وي او دغه رنګ په ټپه نوره هم د
قدر وړ اوګرځوي. حالانکې حقیقت دا دے چې د هائیکو
وجود د ټپې د پاره پیراسائټ *Parasite* نهٔ دے. بلکې
هائیکو د جهد للبقاء په سفر کښې ځان له نوي نوي
منزلونه لټوي. چې د ځنې استثنائي صورتونو نه
یو اړخ ته ټپې سره هېڅ مشابهت او مماثلت نهٔ لري بلکې
د ماډرن سنسبلټۍ او جدید حسیاتو په حواله هائیکو د
ټپې نه څو قدمه وړاندې روانه ده. ځکه خو د ښاغلي
اباسین دا ضد هم بېخي بې ځایه دے چې ګنې د ټپې په
موجودګۍ کښې هائیکو خپل ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے
په دې حقله د ښاغلي زبیر حسرت دا تجزیه د لوستلو جوګه
ده. لیکي:-

"څهٔ موده وړاندې زمونږ پښتو لیکونکیو "درېګه"
"څریکه" "ترائیلي" او هائیکو غوندې نوؤ
صنفونو باندې خپله طبع ازمائي شروع کړې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده. او خپلې کلهمې توانائي پرې صرف کوي لګيا دي.
دغو اصنافو کښې "څريکه" او "ترائيلي" داسې ۇ
چې خپل وجود کښې د توانائي د فقدان له سببه
ئې مخ په وړاندې سفر جاري ونه ساتلے شو
او لا ئې په سر کښې پونړې نه وه وېشلې چې
خپل منطقي انجام يا طبعي مرګ سره مخامخ شو
يوائې "هائيکو" داسې تېز او تُند جاپاني صنف
وُ چې په پښتنه خاوره کښې ئې خپلې جرړې
مضبوطې کړې......... دا جاپانے صنف د خپل
مخصوص مزاج، طرز او کړه وړه حامل وو. ولې
ددې په ځانګو کښې پښتنو شاعرانو د پښتون
بوټي قلمونه ولګول او نن دغه بوټے وده کوي
او د ېوې تنه ورې ولې شکل اخلي. د پښتنو
سترګو ته ئې داسې رنګا رنګ ګلونه سپړدي دي
چې ښائسټ او سينګار ته ئې سترګې بربښي."[15]

ښاغلے اباسين په خپل کالم کښې يو عجيبه خبره دا
هم کوي. ليکي:

" میں ادب کے ادبی مفتی کی حیثیت سے یہ فتویٰ جاری کر رہا
ہوں کہ پشتو ادب میں ٹپہ کے ہوتے ہوئے ہائیکو کی بدعت
کی چنداں ضرورت نہیں ۔"[16]

ګران ښاغلے دلته يو وارې بيا تيندک شوے دے. ځکه چې

اول خو په ادب کښې د مفتيانو د سره جواز نه راپيدا کيږي
ادب څه شريعت کوڼ خو نه دے او که چرې د ښاغلي دا
ارمان وي چې کښې هغه دې د ادب دربے مفتي او منلے شي نو
بيا پکار نه وه چې ځان ته ئې د ادبي مفتي نسبت کړے وے
ځکه چې دغه رنګ انکسار او افتخار دواړه را يو ځائے کيږي
او دا عمل اجتماع ضدين ګڼلے کيږي - دا حقيقت دے چې د
اعلٰی د تلازم او د علم د وصف نه سيوا مفتي مفتي کيدے
نه شي - ممکنه ده د مفتي اعظم د منصب په وجه ښاغلے
ددغې غلط فهمۍ ښکار شوے وي او دغه رنګ ترې د ادبي
مفتي دا بې لارې کوونکې اصطلاح سرزد شوې وي - بيا هم ښاغلي
ته دا پته لګېدل پکار وه چې د ادبي مفتي د نسبت سره فتوى
د منلو او حجت قابله نه پاتې کيږي. خو زما په خيال ګران
ښاغلے اباسين لوستونکو ته دا وېل غواړي چې ما هر څه
فرمائيلي دي يا زه چې هر څه فرمايم - هيڅوک ئې هم او نه
منئ. يا دا هم کېدے شي چې ښاغلي اباسين د ادبي او مفتي
ادبي مشورو ورکوونکي ته د ادبي مفتي ټائټل ورکوي.
والله اعلم بالصواب.

بيا هم زه نه پوهېږم چې ښاغلے اباسين هائيکو ته
بدعت په کوم خيال وېلي دي ځکه چې د تخليق عمل يو
مقدس او سپېڅلے عمل دے. او هر کله چې هائيکو د تخليقي زړه
چاودون را زېږېدلے يو ژوندے شعري صنف او ګرځېدو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو بیا ولې ښاغلې اباسین چې خپله هم د لفظ د حرمت منونکې دے دا ناروا خبرې کوي خو داسې ښکاري چې په کسان ښاغلي د بدعت معنیٰ په سم ډول نهٔ ده منکشفه شوې او د تفهیم په سلسله کښې د ذهنې انقباض او عدم سهولت ښکار شوے دے.

د ساهو نیکونکو د څلېریشتم اپریل دوه زرم د روداد ترڅنګه ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک صیب دا سوال را اوچت کړو چې لکه څنګه ټپه په موسیقۍ کښې خپله ځانته یوه پېژندګلو لري ایا هایکو هم په پښتو موسیقۍ کښې ځانته یو داسې پېژندګلو او ځانګړے آهنګ را پیدا کولے شي او که نه.

د ښاغلي ډاکټر صیب په خدمت کښې عرض دے چې موسیقي او ادب دواړه ځان ځانته ځانګې دي - عموماً هنرمندان او نقادان د موسیقۍ شمار په لطیفو فنونو کښې نهٔ کوي. او ثانوي حېثیت ورله ورکوي. نو اوس که چرې هایکو د موسیقۍ په زیر و بم نغمه نغمه نهٔ شي نو بیا هم د هغې په ادبي مقام کښې هېڅ کمے نهٔ راځي. دویمه خبره دا ده چې هایکو هم غنائیت، لے، آهنګ او ردهم لري نو هېڅ وجه نشته چې سازونو سره دې هم آهنګي پیدا نهٔ کړي په دې سلسلې کښې د ښاغلي محمد ایاز غزل او ښاغلي شکیل نایاب هایکو د مثال په طور وړاندې کېدے شي چې

د زړه راښکونکې موسیقۍ د نشیب و فراز سره یې راز و نیاز کړے دے.

د ذکر شوي روداد مطابق ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک دا خیال هم ښکاره کړو چې هایکو په پښتو کښې څکه خوښېږي او مقبولیت یې بیا موندلے دے چې په پښتو اولسي ادب کښې ددې سره تړه دوونکے صنف شته. اوس تحقیق پکار دے چې هایکو پښتو ادب ته د جاپان نه راغلي ده که نه جاپاني ادب ته د پښتو ژبې نه ورغلې ده. ولې ښاغلي قلندر مومند ددې خیال سره اتفاق اونکړو او څرګنده یې کړه چې هایکو د جاپان یو معروف او منلے شوے شعري صنف دے. لهذا نهٔ دي پکار چې مونږ دې د هر راتلونکي صنف جرړې په خپله خاوره کښې د لټول ضد اوکړو. او بیا په داسې صورت کښې چې هېڅ قرینه پرې دلالت هم نهٔ کوي. زما په خیال د ښاغلي قلندر مومند رائې په دې لړ کښې بېخي درسته ده. څکه چې هایکو د جاپان د اوږد نظم هائي کائي نه په تجرباتي بنیادونو رابېله کړې شوې ده. که چرې دا وو منلے شي چې د هایکو جرړې په هائي کائي کښې دي نه چې د پښتو په اولسي ادب کښې نو مناسب به وي ولې بیا هم که په دې سلسله کښې څوک تحقیق کول غواړي نو قدغن پرې نهٔ دے ګټول پکار. ممکنه ده چې دغه رنګ کښې انکشافات مخې ته راشي.

Scanned by CamScanner

زه منم چې د ټپې غند نه کول خپلې تهذيبي او ثقافتي جرړې غوځول دي. يو باشعوره فرد به هم داسې نه وي چې داسې به او غواړي خو زه دا هم نه غواړم چې هايکو دې د پښتنو په مېلمه دوسته سيمه کې له څه جرمه تهمتي او بې له څه ګناه سنګسار کړے شي. اول زما خيال ؤ چې د هايکو او ټپې موازنه او مقابله غير فطري ده. بيا مې سوچ اوکړو که چرته په دې بهانه د پښتو تنقيد جولۍ د بيش بها ملغلرو نه ډکېدے شي نو قباحت په کښې نشته. چونکې د هايکو په فني او فکري ارتقا ما په خپل مضمون "د پښتو ادب کمپيوټر هايکو" کښې تفصيلي خبرې کړې دي نو بې ځايه به نه وي که د پښتو ټپې په حقله هم څه اووايم.

دا حقيقت دے چې د ټپې کښې توصيفي اړخونه ښه خو ځنې خويونه ئې داسې هم دي چې د تجربې او ارتقا ښځې توان نه لري او په ذهنونو يوه ستړې کوونکې خاموشي خوروي. د مثال په طور هره ټپه د "يا قربان" يا "لکه زار" نه شروع کېږي چې د لوستونکي يا اورېدونکي په وينه کښې د يکسانيت زهر خوروي. او ددغې ډانګورو د ملاتړه بغير يو قدم هم وړاندې نشي تلے. البته ځنې پوهان "يا قربان" د ټپې لازمي جز ونه مني. بهر تقدير ددغې نزاعي اړخ نه يو طرفته دومره خبره دا ده چې ټولې ټپې په يو

واحد، متعين او معلوم وزن او اهنګ کښې دي او په هيڅ حال کښې د خپلو ټاکلي شوو اوازونو دائره يا حصار نه شي ماتولے. او د خپلو سرونو له جادو نه نشي راوتلے چې زما په خيال د نرګسيت يو دنګ دے.

ښاغلے پروفيسر داور خان داؤد ليکي!

"د ټپې خپل يو مخصوص او محسوس هيئت Form
بحر يا اهنګ (Rhythm) دے چې په يوه نيمه [18]
مصرعه کښې يو ډېر اوږد او طويل مفهوم بيانوي".

نه پوهېږم چې ښاغلے داؤد صيب د يوې نيمې مصرعې په ذکر کښې "يا قربان" په څه مصلحت نظر انداز کوي. بهر نوع زه منم چې په معنوي اعتبار ټپه په کوزه کښې د سمندر بندولو اعجاز دے خو دا هم حقيقت دے که يوه ډېره ښائسته پېغله هم وي او يو رنګ جامه اغوستل ئې وظيفه کړې وي نو د ظاهري لباس يکسانيت به ئې د ښائست د ګڼو اړخونو نه د ذوق او دلچسپۍ ستړې بل اړخ ته واړوي اوس که هم هغه پېغله د وخت د تقاضو مطابق د نوي فېشن معقول او رنګا رنګ جامې واغوندي نو د ژوند څومره سپرلي به ئې ښکلا کانو ته ګلکول په لاس اوورېدل غوره کړي. نو بايد چې د هايکو منکرين او مخالفين د اصولي مباحثو نه قطع نظر خپل قيمتي وختونه بې ځايه د ټپې په وکالت او د هايکو په مخالفت کښې نه

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

ضائع کوي. بلکې ټپه دې د نوو، مناسب تجربو سره آشنا
کړي او داسې هیئتي، داخلي او خارجي تجربې دې په کښې
اوکړي چې د فکري رفعت سره سره پکښې په هیئتي او
ساختیاتي سطح هم دا صنف د تنوع سره مخ شي. خو دا کار
ډېر ریاضت، لوی سوچ او هنرمندانه جرأت غواړي. کېدے
شي چې ځنې پوهاند دا هم اووائي چې د هیئتي تجربو او تنوع
دا عمل به د ټپې پېژندګلو ورکه کړي. دا هم ممکنه ده
چې یو نقاد خوله راپورته کړي چې د ټپې خپل خاص او
معلومه وضع د ټپې د بقا او استحکام ضمانت دے او دا چې
دا خاص رنګ په ذوق او ذهن بېخي د ستوماني لرې نه
راولي خو زما په خیال په دې ماډرن ایج کښې به دا قسم
خیالات محض یو جذباتي رد عمل وي یا د عادي نشئي
د اضطراب کوکه به ورته وېل زیاته بنه وي. ما ته
پته ده چې کاڼي په ځائے پروت وي نو درونډ وي خو
هوښیاران دا هم وائي چې اوبه په ځائے اودرېږي نو
ونړ شي او بیا تخلیقي اصناف د کاڼي د جمود خاصیت نه،
بلکې د اوبو د رواني او تحرک د خویونه په خپلو ژوندي
اوسي. ځکه زه غواړم چې په ساختیاتي اعتبار هم په ټپه
کښې د بدلون مناسب تحریکونه راتلل پکار دي. ددې
وضاحت سره چې دا به د ټپې د ارتقا ځغ وي نه چې د
ټپې د انقطاع. اوکه چرې دغه تجربې د ټپې د روح سره

متصادم نه وي. نو لازماً به خپلې ښې مضبوطې کړي.
ګنې نو په بل صورت کښې به ئې ادب پخپله د نامقبولیت
فیصله واوروي.

دا هم حقیقت دے چې ځنې نوي شاعرانو په ټپه
نه صرف تضمین کړے دے بلکې ورله ئې د یو مستقل صنفي
شکل ورکولو هلې ځلې هم کړې دي. بیناغلي سعید ګوهر ددغې
فارم او هیئت تعارف، په دې ډول کوي.

"دا د ټپې د ړومبۍ مصرعې نه شروع شي او
په درېمه مصرعه ختم شي. ددې منځ تر منځه شپږ
نورې مصرعې چې د ټپې مضمون سره تعلق لري
هم وي. اول شعر ئې د ټپې د اولنۍ مصرعې سره
هم قافیه وي. د دوېم شعر دواړه مصرعې ئې
خپلو کښې هم قافیه وي. دا ددې صنف اوله
برخه ده. ددې وزن د ټپې د ورمبۍ مصرعې
مطابق وي. دې نه پس دوېمه برخه کښې څلور
مصرعې سره د ټپې د آخري مصرعې وي. دا
دواړه د ټپې د مصرعې سره مترادف او هم قافیه
وي ددې وزن هم هغه وي چې د ټپې د آخري
مصرعې دے."[۱۸]

مثلاً:

اندېښنې مه کوه جانانه
دا خو دې باسي له جهانه
دا به دې کور جوړ کړي په زړه کښې
ستا د ګوګل په ښاریه کښې
ځان ترې ساته ښځې اوږده لرې لاسونه
کړي به خازه ستا د رخسار تازه ګلونه
ځکه خو وایم چې ډېر مه کوه غمونه
اندېښنو خوار کړل تر شو دو سپین بشرونه

لوستونکي دې پخپله فیصله اوکړي چې په دې تجربه کښې ټپې د محبوبې د قلا صورت اختیار کړے دے او که نه. او دا هم چې دې شکل ته تجربه وېل پکار هم دي. زما په خیال دې عمل د یو نوزایېدلې صنف د تعارف په قربانګاه ټپه قرباني کړې ده. ځکه چې په ښودلې شوې صورت کښې په ټپه کښې د داخلي تجربې او هیئتي تنوع هېڅ نمونې په لاس نه راځي او د ټپې خپل شناخت پکښې هم ورکېږي. (لهذا تجربه محض د تجربې دپاره نه ده پکار بلکې د یو صنف د پرمختګ خیال پکښې ساتل لازمي پکار دي.)

هم دغه حال د ښاغلي سهیل خټک د مجموعې ټپه ایز هم دے د مستقل عنواناتو تر لاندې ازاد نظمونه لیکلے شوي دي او اخري دوه مصرعې ئې د ټپې ورمېو مصرعو سره په قافیو کښې تړلې دي او بیا ئې د یوې ټپې په ترڅ

نظم سرته رسولے دے چې د نظم نقطه عروج یا کلائمکس ورته ونیلے شي. خو متاسفانه زه به دا ووایم چې د ښاغلي سهیل خټک ټپیز هم د ټپې په سټرکچر کښې هېڅ ارتعاش نه دے راوستلے.

دغه رنګ ښاغلي راج ولي شاه خټک هم په ټپه کښې د تجربې په خیال تر خپله حده کوشش نه کړي دي. خو دا کوششونه هم کم او زیات د ښاغلي سهیل خټک د ټپیز سره مماثل دي.

اوس که زه دا ووایم چې دا ټولې هلې ځلې د ټپې هیئتي تجربې نه دي بلکې په ازاد نظم کښې د ټپې د پیوند کارۍ او قلم لګولو هڅې دي نو زیات موزون به ځکه وي. چې په داسې واړه صورتونو کښې د ټپې په قدیم فارم باندې هېڅ ارتقائي اثر نه دے غورځېدلے بلکې د نورو ګټو لنډو او اوږدو مصرعو امېزش د هغې جامعیت او اختصار ته هم نقصان وررسولے دے. لهذا دې سلسله کښې داسې تجربې پکار دي چې د ټپې د مزاج تکمله خو وي ولې د ټپې د فطري او فني غوښتنو او خورو ورو امکاناتو دائره نه ماتوي یعنې ساختاني ارتقا دې د ټپې د فضائي سرحدونو نه بهر نه اوځي چې د انقطاع حد پرې جاري کړي. مطلب دا چې ټپه دې د خپلو کړو وړو مطابق ځان ته د نوي ادبي تحریکونو رنګا

(c) ketabton.com: The Digital Library

رنګ ځای ضرور اغوندوي. خو د لباس دپاره دې خپل وجود نهٔ لنډو تنګ کوي. هیله لرم چې لوستونکي به زما په اشاره پوهه شوي وي.

بهرحال د خپلې موضوع نه د یو خاص قسم ګرېز او څنډه کولو نه پس بېرته واپس راځم. او لوستونکو نه پوښتنه کوم چې دا بحث چې ټپه بڼهٔ ده هایکو بڼهٔ نهٔ ده. د ټپې په موجودګۍ کښې د هایکو د تخلیق جواز نشته یا هایکو زموږ د خاورې سره هېڅ خپلوي نهٔ لري. آیا دا بحثونه پښتو ژبې او ادب ته څهٔ فائده ور رسولې شي. او د هایکو په راتلو پښتو ادب ته آخر کوم زیان او تاوان ور رسېدلے دے.

زهٔ دا خبره منم چې هایکو د پښتنو د خاورې نه رازېږېدلے شعري صنف نهٔ دے خو ولې که یو بهرنے صنف د پښتنو د تهذیب او کلچر د ارتقا او احیا ذمه په خپل سر واخلي او بیا په ایمانداري سره ئې خدمت کوي نو د پښتنو عدالت به ورله ددغې خدمت ګذارۍ دا سزا ورکوي چې د سر غوڅولو فیصله ئې صادره کړي. کله هم نه ځکه چې پښتانهٔ د خپلو وفادارو په مرګ مړهٔ او ژوند ژوندي وي. ځکه خو د ځنې پښتنو ناقدینو د هایکو سره معاندانه رویه زما د پوهې نه بهر ده.

بهرکیف دا حقیقت دے چې هایکو په دومره لږ وخت

کښې په پښتو ادب کښې ځان ته دومره لوے مقام پیدا کړے دے چې تصور ئې هم نهٔ شي کېدے دغه وجه ده چې ټپه چې زرګونه کاله تاریخ لري او د پښتو ژبې زوړ او قدیم زرخېزه شعري صنف دے. اکثرو نقادانو هایکو سره اوږده په اوږده اودروله او د دواړو تقابل ئې شروع کړو. زما په خیال د ټپې او هایکو موازنه پخپله د هایکو د مقبولیت او بریالۍ کېدو سندنامه ده. ځکه چې هایکو پښتو ادب ته تقریباً شل (۲۰) کاله اګاهو راغلې ده. چې یو ادبي صنف په دومره لږه موده کښې خپل طبعي بلوغ ته هم نهٔ شي رسېدلے ولې په هایکو د پښتنو په سیمه نهٔ صرف ځواني او ځوبن راغلے بلکې د یوې اندازې مطابق شپږ زره کاله زوړ صنف ټپې سره ئې ناقدینو مقابله هم شروع کړه. اصولاً خو د شپږ زره کاله استېبلشډ صنف او د شلو کالو د نو وارد صنف مقابله هم د عقل او منطق خلاف ده خو ولې که داسې کېږي نو دا ددې خبرې روښ ثبوت دے چې هایکو نهٔ صرف د پښتنو د نفسیاتو خبریاله ده بلکې د پښتانهٔ ئې د خپل ذوق ترجمانه هم مني. ددې باوجود که ځنې خلق د هایکو مخالفتونه کوي نو زیات نه زیات تېرنه دا راز راڅرګندېږي چې هایکو کښې بې کچه تخلیقي زور پروت دے ځکه چې کمزوري ځېږونه د عدم اختلاف باوجود هم ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے زما یقین

Scanned by CamScanner

دے د هایکو د منکرینو بې ځایه ضد و نه په هایکو د
اسمان رفعتونو ته یوړه نه یوړه ورځ خامخا ورسوي دا
مبالغه نهٔ ده بلکې ددې خبرې ډېرې ښې ښې، ژوراثار او
ژوندي شهادتونه را ښکاره شوي دي.

اوس که زما د خبرو نه څوک دا غلط تاثر اخلي چې گني
زهٔ هایکو له په ټپه فوقیت ورکوم نو دې بد به کوي.
زما خو د زړهٔ له تله دا آواز راپورته کېږي چې د پښتو
ژبې او ادب لمن دې فراخه شي او هغه ټول اصناف دې
پښتو ژبې ته راشي. چې ژبه او ادب پرې وده مومي. ذوق
ته پرې تسکین رسي. ذهن ته تفریح بخښي. ضمیر پرې
رابېدارېږي او ژوند پرې روښانه کېږي.

زهٔ محسوسوم چې د ټپې او هایکو ځان ځانته میدانونه
او جدا جدا تشخص دے البته د ادبي رشتې په اساس دا
دواړه یو بل سره په څنې موقعو مرسته ضرور کوي
خو د یو بل حقونه چرې هم نهٔ را لاندې کوي او چونکې
د داړه مباحثو باوجود دواړه اصناف د پښتو او پښتنو
سره تړلے شوي اصناف دي نو د یو غندنه هم عقلمندي
نهٔ ده. بله دا خبره چې اعلی ادب په موضوعاتي او صنفي
دواړو حوالو د جغرافیائي بندېزونو، نسلي امتیازونو او
طبقاتي تقسیم نه بالاتر وي نو دا بحث چې دا صنف زمونږ
ابائي صنف دے او دا بل پردے او مهاجر صنف دے او بیا په

دې بنیاد صنفونه د خوښې او ناخوښې باعث گرځول هیڅ
دور اندیشي او دانشمندي نهٔ ده.

ښکاره خبره ده چې هغه خلق د پښتو ژبې او ادب
بیخي خوا خوږي نشي کېدے. څوک چې هایکو د پښتو
ژبې نه ویستل غواړي او نهٔ اوس هایکو دومره ورکه
سپکه او بې څوکه ده چې څوک به ورته په کږو سترګو
اوګوري.

په درناوي
اظهار الله اظهار
لکچرر اردو څانګه
اسلامیه کالج پېښور یونیورسټي

مأخــذات

۱) اُزاد اشنغرے ، دَ اظهار دَ هایئکو تجزیه ، ورځ پاڼه وحدت پېښور ، ۹ ر مئ ۱۹۹۸ء .

۲) اظهار الله اظهار ، راته غوږونو کښې ښنګېږي شرنګوي سلمان پرنټرز جنګي محله پېښور ، یکم جنوري ۱۹۹۸ء .

۳) اسیر منګل ، ایک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ایډیشن .

۴) مشتاق مجروح یوسفزے ، اُنې ایسنډ کو هایئکو ، غیر مطبوعه .

۵) اظهار الله اظهار ، راته غوږونو کښې ښنګېږي شرنګوي سلمان پرنټرز بابو جهنډ روډ پېښور ، یکم جنوري ۱۹۹۸ء .

۶) اسیر منګل ، ایک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ، ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ایډیشن .

۷) مشتاق مجروح یوسفزے ، اُنې اینډ کو هایئکو ، غیر مطبوعه

۸) ایضاً ایضاً ″

۹) ایضاً ایضاً ″

۱۰) پروفیسر داور خان داؤد ، ښېپه او جدیدیت ، ص: ۹۷ تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء .

ورځ پاڼه وحدت پېښور

۱۱) پرېشان داوُدزے ، ۱۹۹۷/۱۰/۱۹ -

۱۲) خبرې اترې ، پښتو اکېډمي ، وخت یوونس نیمې بجې ، ادبي ایډیشن

۱۳) اباسین یوسفزے ، ہائے کیوں ، ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ایضاً ″ ایضاً ″

۱۴) ″

۱۵) زبیر حسرت ، ادب زار ، ورځ پاڼه وحدت پېښور ۲۳ ر فروري ، کال ۱۹۹۸ء -

۱۶) اباسین یوسفزے ." ہائے کیوں" ورځ پاڼه مشرق پېښور ادبي ایډیشن -

۱۷) پروفیسر داور خان داؤد ، ښېپه او جدیدیت ، ص : ۹۲ تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء

۱۸) سعید ګوهر ، "دَ پښتو شاعرۍ اووهٔ اصناف" اولس کوټه ص: ۲۹ تا ۳۷ ، نومبر ، دسمبر کال ۱۹۸۸ء -

نوټ :- حواله نمبر ۱۸ دَ مقاله نګار دَ مقالې تلخیص دے چې دَ ګران پروفیسر داور خان دَ قلم کاوش دے . لهذا دَ هغوي په شکریه او ډېره مننه -

ډېر ګنهګار یمه خو ما اوبخښه
ربه منت کومه، ما سره بس
له مرګه پس حساب کتاب مه کوه

اې د کلهم انسانیت رسوله
تا چې څرګند کړه د ژوند ټول رازونه
رب سلسله د نبوّت ختمه کړه

نشته پروا که سنګسارېږمه زه
مرمه په دې چې داسې نه دي پکار
کاڼي د ګل په لاس کېږي خوند نه کوي

نن مې له هر څه نه یقین پورته شو
میاندې چې هم بچو کېږي فرق کوي
اوس به د چاچولي ته ځان غورځوم

ربّ دې کړه وران د پښتنو وطنه
اوس در کېږي غښې د ژوند پاتې نه دي
زامن د پلار مړي ته لاس اچوي

راشه په چم کښې دښمنې جوړې کړي
ځان کړي ما جانانه بيا مې نهٔ پېژني
زور به د ښکلو په سر شر نهٔ کوم

مرګ دې د داسې پښتنو پرده شي
چې د انګڼ ګلونه اوشوکوي
ترېنه ظالم له ګلدسته جوړه کړي

څهٔ په سکون سره ژوند ون تېروُم
يو خوا پيتې کښې اوبهٔ خور کومه
بل پله اور بل کړم دوُمه واچوم

چا جينکۍ په لاره کړې نهٔ دي
وېل مې سترګې به اوس نهٔ پټوي
ورته زما د وينې ډرپ ختې دے

وائي جانانه بې اسرې مې نکړې
زهٔ به ګيله څهٔ د پردو نهٔ کوم
چې خپله مور رابانډې کور ورانوي

پرې به هوارې کشالې شي بلا
که د خېرات نه د خانانو د مرګ
غريب د خپل وادهٔ ډوډۍ سازه کړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دې يوازې کړم په نيمه لار کښې
نو زۀ له ځانه داسې ورک شوم لکه
دَ ميانـدو غېږې چې خالي پاتې شي

بل څوک به څرنګ رانـه تاخپلوي
دومره پاستهٔ که ددې خوږ کاڼې وو
نو کيـدړانو به وو تېول خوړلي

شمېر زۀ دَ کلي شريفانو کښې يم
څوک چې لوټېم هغه مې قـدر کوي
شمله چې جګه کړمه غلا له ځمه

يم بې روزګاره انتړويو له ځمه
مينه کوه خو راتر غاړه نهٔ شي
چې دَ جامـو اسـترې مې ماته نهٔ شي

بازار کښې ګرځي بنـهٔ بنکاره مخونه
خو مـونږ چې اووينې څادر کړي په سر
زمـونږ ه ښځې مـونږ نه سـتر کوي

شـېرينې بنـهٔ داده چې زړهٔ کړو صبر
اوس دَ انصاف طمعې له چانه کوې
غلهٔ دَ قاضي کور کښې پناه اخلي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خېر که دې سر نه لوپټه پرېوته
چې طوفانونو کښې راګېر شي د ژوند
څوک به له یو بله ستړونه کوي

بیا په وطن کښې زلزله راغله څهٔ
پېغلې له کوره په تلوار راووځي
رب دې جولۍ کښې زمونږ خېر واچوي

د للمې ګل له خو باران اسره وي
شېبرې تېبې به راځي نهٔ په ما
چې پېغله ناوې رانه مور کړه ځي

نو زما شونډې به پترې نهٔ نیسي
زهٔ چې نامه د خوشبویو اخلم
د ګل په څانګه باندې اور اولګي

ستا بې رخۍ د هېر هېدلو نهٔ دي
چې تصویرونه دې هم ګورمه نو
ویم که مې تهول کلے په کاڼو اولي

وائې زما غریبې بدې نهٔ شي
خو ساه مې اوځي چې د چم جینکۍ
راته ودونو کښې کالي پسخوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لوړو تندو ئې پروا نشته دے
وائي په ګېږه دې نصره يم خو
راله پيدا چرته د سر سپوږي کا

اومنه دا خاطر دې جمع لره
مينه زما د غلو تمنا خو نه ده
چې ئې په لاړو کړ کوے شيريني

دا چې په څه فريب کښې ګېږه ئې ته
ستا سر تيزي به هلته ما منلي
که د اوبو لاره په ژرنده نه ده

په پټو سترګو پرې ياور مه کوه
شيريني پام کوه چې تېر نه اوځي
د ملا منډه د جمات پورې وي

محبتونه مجبورو اوخوړل
څومره سنګينه حادثه ده د ژوند
شيرينه ژاړي چې مې سرغوڅوي

بې ځايه نه دي ويرېدل د بنګلو
زما د تندې انتها داسې ده
بُت هم رپيږي چې زه ساه اخلم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښار د ږندو دے تاته ښه پته ده
ته د کمڅو ولونه مه پرانیزه
تور د سپوږمۍ په لمن پورې نه شي

ربّ دې کړي خیرخو دا شګون ښه نه دے
پېغله ډولۍ کښې هغې کور ته لاړه
پلار چې ئې چاله دې ځوانان وژلي

څه ننګیالي دي قاتلان د سیمې
د سر ساتلو په بدل کښې مدام
لونه جولۍ ته د دښمن غورځوي

ناپوهي خېرخو بې حسي خوره ده
بُت خو ساکاڼي اخستلے نه شي
څوک به په کاڼو کښې قلم ټکوي

خاورې به پوے شو د تعلیم په مزه
مازیګرے چې شي چېو ته د سیند
کتاب ورلړه کړو ګلان رانیسو

ځان کښې څوک توان د تماشې نه لري
بس د هوا په لور روان دي زغلي
څوک د پېریانو په ډولۍ پسې ځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

سترېږئ زمونږ د لارې خندا خو نه دے
چې اشاره ورسته ذره اوکړمه
نو د ښکلې نه په یو دو را ووځې

زړهٔ اخر صبر کړي سلګو کښې وائي
کوه چې هر چا سره مینه کوے
خو شپې له ځان کور ته را اورسوه

په هېڅ فریب دلاسه کېږم مه ناه
کټ چې پردے شو خو د نیمې شپې شو
ستړې مې نهٔ ورځي که ډېر ستړے یم

زړهٔ کښې ئې اور د مینې بل ځنګله شي
د حیا په کور کښې چې ښیرینې زما
لوږه ژوندۍ ، انغري مړه پراتهٔ وي

ځمه سلام د هواکانو په رُخ
یم د سپېریانو د ډولۍ په مثال
ځان راته مهٔ سپاره بې کوره نهٔ شي

شو ناره مې رو رو د بچې ښتنه کېږي
اوزهٔ په دې سوچ کښې راګېرېمه چې
دوه توري یو تېکي کښې ځائے ځنګله شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

داړې وهمه سرچينه يم دَ ژوند
تا به ليدلې وو رنګونه زما
خو که دې سترګې پټې کړې نه وې

○

زهٔ خو دنيا ته فرښته ښکارمه
ډېره له دغې ويرې نهٔ خرابه
چې اصل څه مې راپه ډاګه نهٔ شي

○

څه بې حسي ده په ماحول کښې دېنار
پراته دې قتل تورياڼي دَ وطن
زهٔ هغې مون باندې ښکم سره ځم

اوس به په دې کښې تاته څهٔ وايمه
زار شمه ستا له سادګۍ شيريني
مني زما او خو به خپله کوې

○

دَ برسنلړې ګل يُې شيريني زما
که په جبو کښې هم مېښته يُې مدام
تور به دې پورې په لمنه نهٔ شي

○

چې دې بهس کړو له دُرشله قدم
په مرګ حساب شولې شيريني زما
خولې ته تو کلې لاړې نهٔ راځې بيا

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وائي ځواني به مې په کور زړه کړم
خو بې ننګي ته غاړه نهٔ ږدمه زهٔ
ځه به مې اوس کفن کښې هم نهٔ وينې

نن يوې ښځې خپل خاوند ته ويل
سختې بې ځايه په ورو مهٔ کوه
تهٔ چې زلمے وے تا به څهٔ نهٔ کول

له سپينې ږيرې دې حيا راځي خو
مهٔ وايه دا چې فرښته يمه زهٔ
تهٔ څومره وران وې تا ته ښهٔ پته ده

دَ حقيقت دنيا کښې ژوند تېروم
په تسلو دلاسه کېږم مه نه
زهٔ دَ ځوانۍ دَ خوب تعبير غواړمه

بلا ختلې دې په سر رقيبان
خدائے شته چې نور ورته هيڅ نهٔ وايمه
خو لږ ه منړه ترې ضرور خلاصوم

دَ مينې لار کښې چې تيندک شمه زهٔ
شيرينه اووائې په خود کښې اوسه
دا سې دَ لوړې نه په دَو ولې ې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا قافلې دې په سفر کښې اوسي
خو کومه لار چې د منزل لاره وه
وائي چې نن هغه سېلاب يوړله

○

شيرينه وائي له تا زار شمه خو
وادۀ د ټول عمر سودا ده کمله
دا خو زما او ستا خبرې نۀ دي

○

زمونږ نصيب زمونږ په لاس کښې نۀ دے
وائي که اور ته مو هم واچوي نو
د مشرانو فېصلې به منو

ما څۀ غوښتلي وو او دا څۀ اوشو
نن مې له هر څۀ نه باور پورته شو
چې مې د مړې کېدې چيچل اوليدل

○

دلته انصاف د چيند خانو تول دے
پړ بړ ده که داغ دې په لمن پرېوځي
سر به دې اوباېلې که پوزه کټې

○

او وائي خپل عزت پخپل لاس کښې دے
چې شو کوې مانه زما لوېږه
نو ستا شمله به څنګه جګه ساتم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتنې ستا تورې ښځې داسې دي
لکه چې چرګه څوک په زور اونيسي
او ورته اوواېي هاګۍ واچوه

منم دَ مينې تقاضې منمه
قسم دې ما په ښځې ويلي نهٔ وو
خو واوره چې خولې مېږو اوخوړې

ځوانه ځوانې او دَ سپرلي مازيګر
داسې په يو بل کښې غرق شوي وومونږ
چې رانه ورکې دَ خپل کور لارې شوې

خلق دې کار کښې زمونږ کار نهٔ لري
حد کښې دې اوسي کښې ښهٔ به نهٔ وي
مونږ خو په بيعه ځان له شر اخلو

تښته دَ ژوند له تقاضو نهٔ کوم
هر څهٔ په سر سترګو منم شيريني
خو ګوره اويو کښې دوبېدل ښهٔ نهٔ وي

خدائے شته دشمن مې خوشحالېږي په څهٔ
دا خو مې لويه دَ ژوندون ګټه ده
چې محبت کښې مې تاوان کړے دے

Scanned by CamScanner

منم قریب دی خو صحرا کښې د ژوند
ستا ځواني مرګ مسکې مسکې ګوابنونه
د محرومۍ احساس په شا تمبوي

ځان پخپل زور باندې ژوندے ساتمه
ګنې نو زهٔ خو د قاتل اوښکه یم
ماله به څوک په زړهٔ کښې ځاے راکوي

ژاړي له سره لوپټه لرې کړي
واټي بصر له کوره شپې مهٔ کوه
ګنې نو ځان حلالوم لالیه

دومره پوهیږي نه ماشومه ده لا
ځان ترې بچي ورک شي چې ما اووینې
لا حادثو هوښیاره کړې نهٔ ده

څوارلس کلیزې پېغلې ماته ویل
پوهه په بخت ده په عمرونو نهٔ ده
تا به دا خپلې تجربې دهوکه کړي

خوشحالېدم ورته بې ځایه هسې
چې د کیږدي تېښتې مې اوېدلې
پرې مې کړې مې ځان له د بېړتو څوکې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپه کښې له کوره وېښتې نۀ اوځي
مرګ دې روا دے خوشحال خېل کالۀ ته
دَ نمر خاتۀ نه مخکښې ځان رسوه

زما دَ زړۀ داغونه پرق اووهي
سپوږمۍ چې کور جوړ کړي نو تود شي بيا
ما سره ستورې پټ پټونې کوي

بې وفا نۀ یم خو تشرېږي زما
دَ زانګو سېل چې را روان اووینم
زړۀ زما هسې په هوا غوندې شي

پرېږده خشکه په تا ملا وتړم
وس چې دې اورسي بې خوندي نو تۀ
دَ خېل مېړۀ خبره هم نۀ منې

هړو قلم تړي راخستلے نۀ شم
ماشومه سازه کړي له ځانه وائي
راله په لاس باندې ګړۍ جوړه کا

ددې خبرې په مطلب نۀ رسم
وائي چې ستانه زۀ اوزګاره شمه
بیا به ځاروو ته بوتاوه کومه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو چاته څهٔ او چاته څهٔ بانه شي
دَ ټولو ژړندو که راوتې وي خو
کېږ شوې اخر دَ لوېتي پسکې کېني

خلقو په ما بدګمانئ کړي دي
ثابت که يو جرم هم نهٔ شي په ما
زهٔ به له دې ګلي نه کډه کوم

نوره مې هيڅ باندې پروا نشته خو
چې ستا تر دره مې در اورسوي
عقلونه زار شه له هغې تيندکه

ګرانه شوه ډېره دَ پښتو يانه
پلار ئې په مونږ بانديې جرګه کړې ده
لور ئې دَ شپې تياره کښې کور پرېښے دے

غلهٔ راختلي دي په کور، غلي شه
سوچ ته مې پرېږده که څهٔ لار راوځي
خلاص به له سره شو غوبل مهٔ کوه

راوړي چې ماله پلوشې دَ سحر
څوک ئې پلوُ قدرې هم اونهٔ وينې
کورته دَ شپې تياره کښې ځان رسوې

Scanned by CamScanner

طوفان یې یو نسي جونګړه ته د چا
وائي نور وړاندې مې نظر نهٔ لګي
لاس راله راکړه کنې غرقه شومه

○

په ژوند کښې ګټه او تاوان څهٔ وي لا
پرېږده چې غرق شومه پروا نشته څو
چې د وادهٔ ارمان مې اورژېدهٔ

○

مور يې نن پلار ته په حیرت اووېل
خدائے شته چې لور مو وادهٔ کړې ده نو
اوس هرو مونږ کره مېلمه نهٔ راځي

اووائي نهٔ پورې کوم نکرېزې
رانه چې بل وطن ته ځي مېلنه
نو سرهٔ لاسونه دې په شرق اولګي

○

د پښتنې کومه ادا اوښتایم
په کومه ورځ چې زهٔ په کور کښې نهٔ یم
له آئینې نه هم سترونه کوي

○

څوک ورته پورته هم کتلے نشي
آ چې سر توره را اوځي له کوره
ټول چاپېر چل شي لوېته لوېته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساړه سړه اسوېلي شاله کوي
ستا د خولې تاو چې راپورته شي نو
اوبه اوبه شي تول د داوري بتان

زه خو تېپوس کوم او ته څه وایې
یوه خبره دې هم روغه نه وي
تا جوړ په اوښو باندې سورلي کړېده

خو ښه دې خپله ده خو یاد اوله
ګرځې به تل خاورې په سر سپوږمۍ
چې د خاوند ستړګو کښې خاورې نولي

د ښار ما حول درنه څادر لرې کړو
یاد کړه جهاز چې به راپورته شو نو
شوې به کوټې ته په یو دو دننه

وائي بې ځایه طمعې مه کړه له ما
اوتره دا ټټو په سپوري ګنې
څوک به سپوا مانه خرابه نه وي

زه یې له ځان سره حیران کړمه نن
ما چې ترې اوکړلو تپوس د عمر
پیغلې اننګي کښې په خرپوسو شولې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

يم د تعبيږ د بلا ګانو خوراک
په کوم فرېب باندې دهوکه کړم ځان
ياران په بهره باندې پياز کړ ځوي

دا ښه انصاف دے آفرين شه په تا
يو خوا اوښان خلق په بهره وهي
بل خوا څوک ګفت قدرې کولے نشي

پردي وطن کښې مې زړه خورغوندې شو
له ځانه ورکې ښايسته پېغلوکې
مسافران درته يادېږي که نه

منمه دا چې ستا د زړه ښله منه
خو چې زما ګريوان ته لاس اچوې
نو ستا شمله به ښکومه له تا

سترګې په ما باندې بېخي تورې دي
ګورته په وېره سوده پس راغلمه
په سرو جنړو مې استقبال مه کوه

دومره زبېخلې يم د ژوند حادثو
اونه چې هر کور کښې مېوه اونيسي
په ما د ګاڼو بارانونه کېږي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې پټې پاتې کیږي کله
مېرمنې تاکه شونډې اوګنډلې
واښې خوشبو ستا دَبدن رازونه

○

خولې راته وازې حادثې اونیسي
له کوره ورک شو چې له کوره اوځو
مونږ دَ ژوندون په کوم پړاو پراته یو

○

ما ورته ویل چې کله مهٔ پرېږده خو
منې کېده نه خکه تېر مابنام ئې
دَ ښار په چوک کښې خودکشي اوکړه

خاورې دَ یکنک په خوند پوئ شمه زهٔ
ذره هم خپل سې ته نهٔ پرېږدي ما
شپږینه ماته مېلوکان ګرم وي

○

دا نهٔ چې پوئ نهٔ یم په سود او په زیان
خو چې خبره دَ پښتو راشي نو
زهٔ به په چتې پسې باز پرېږده مه

○

منزل ته کښې مرحلې پاتې دي
لا دَ کمڅو ولسونه مه پرانیزه
چرته تیارهٔ لار کښې تیندک نهٔ شمه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه ښته په خپلو کښې څه پس پس کوي
ځانونه غلي کړي چې ما اوویني
څه رازداري خوښته د مور او د لور

زه چې د سیند چپو ته کوړمه نو
راشي په سترګو مې لاسونه کېږدي
وائي څه اووایه چې څوک یمه زه

بنه روغ رمټ یم چې بیا یمه زه
کور ته چې راشم نو بې حاله شمه
چا جوړ په ما باندې تاویذ کړے دے

دا حقیقت د چا نه پټ خو نه دے
درنګ سپېدو پسې ړندېږو ځکه
موږ په صحرا کښې اوبه خوړ کړے دے

موږ به سپوږمۍ ته وو پښو ختلي
افسوس خو دا دے چې ز موږه د کور
درشل که اودرېږي، دېوال پرېوځي

بنګړي په لېچو کښې په خیال شرنګوه
چې په سینه کښې مې غورځنګ راشي نو
په دریابونو کښې کشتۍ لاهو شي

Scanned by CamScanner

ځان چې دې ما باندې ناجانه کړو، نو
نور به سېوا له دې نه څه واېمه
بنګړي دې مات شه د پېنزيبو سره

○

ددې ستم به څه تعبير کوي څوک
ښنه چې مې غرق کړې نو شيرينه واې
توبه توبه داسې به بيا نه کوم

○

چې هلو ځلو کښې د ژوند ګېرې شوې
د مياندو تينو کښې شوده اوچ شولو
دا نوے نسل به په چا پسې ځي

غم زمونږ تېرولې خوشحالي اوخورې
عمرونه اوشو چې زمونږ وطن کښې
ختمې روژې شي خو اختر رانه شي

○

ورسره ده ېرې معجزې دي منم
خو زړه د ښکلو نه تپوس کومه
د زړه د رنځ علاج مې چا سره دے

○

دا لېونے يوه پوښتنه کوي
ستاسو د ښار په نرګسې فضا کښې
څوک شته چې لاس کېږدي په سر د يتيم

دومره خوځ حق شته په دې ښکلو زما
چې يې په زړهٔ پورې ښهٔ کلک اونيسم
دَ ښائستونو، دَ جمال شاعر يم

دې کښې به راز څهٔ وي پوهېږمه نه
په سمندر چې بارانونه کښېږي
او سوزې تندې نه زمونږ فصلونه

خاورې په سر باندې انبار شه په زما
وښل مې چوک کښې چا بربنډ کړمه جوړه
مور چې دَ لور له سره شال رابنکلو

څو به په خپلو کښې پښتو کوو مونږ
څه چې ارمان دَ زړونو اوړژو
څوک دَ اختر په ورځ روژه نهٔ نيسي

ساه راله ووبه دَ سپرلي هَوا کړه
اوس دَ الفت طمعې دَچا نه اوکړم
دَ ګل سينه کښې هم دَ کاڼي زړهٔ دے

دَ خدائے نه اوېرېږه ، غلے شه بس
سکښې. مابنام دے لاړو نمر پرېوته
خوله به دې ګونګه شي خبرې مهٔ کوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

څوک تري خبر دي
د ژوند بلا غمونه
زما په سر دي

○

اوږي ماړه شو
څو ملکان د کلي
د لوږې مړه شو

○

څمه چې وړاندې
نو اسمان هم راکوز شي
اوبو ته لاندې

قد مې لوښتې
او جينکۍ د کلي
ما ته پښتېږي

○

غم مې لږ سپک شو
ما ائينې ته کتل
ځان رانه ورک شو

○

مخ مې بد رنګ شي
چې پيري هوا اوکي
آئینه زنګ شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اور دے سینو کښې
شپېلۍ مه ږوبېږه
په ګوټ اوبو کښې

ځان باندې تنګې
پشکال غرمه شوې
وه سپرلي رنګې

لوټ شو اخلاص کښې
اووایه پاتې شپه شو
د ګل په لاس کښې

ستا به تلوار وي
څوک چه د پلار وي نو هم
ژرنده به وار وي

څوک وارخطا دي
راته چې وائي دروغ
وایم رښتیا دي

پېغلې چې پاسي
د ږېرو خولو نه ورته
لاړې راڅاڅي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا مینوي شپې
په هر قدم خوځوي
د عاشقو جرګې

اور کښې انغښتي
ستا تصویرونه ګورم
خوب رانه تښتي

کور ته دې ورځي
ژړنده د سوال پیاله وه یو
چېرته کښې ګرځي

په ټال چې ځانګي
ځني زړه ستړي پېغلې
اور ته وردانګي

مخ چې دې ښکل کړم
خدائے شته د هرې سیمې
خاورې به ګل کړم

نیت دې خراب دے
ګڼې نو هر وګړے
ګل د ګلاب دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساه اوځي مانه
په کومه لاړلې ته
د زړه درمانه

منزل دې ورک شي
په ټوله لار چې سړے
له ښېې سپک شي

جنګونه کېږي
په توپيودو د وينو
تندے ماتېږي

وينې به تل څکي
چې دا ښاريان هميشه
پې د بوتل څکي

نمر چې پرېوځي
ستا له ګرېوان نه زما
لاسونه اوځي

بل په ما اور دے
د اوښکو دوو څاڅکو کښې
بې حده زور دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېردونه زیات شي
زړهٔ مې په واک کښې نهٔ دے
سر به مې مات شي

○

باران وریږي
په زړونو اور بلوي
ویښې خټکېږي

○

سپرلي چې لاړ شي
هر څوک په غم اخته کړي
کلي ویجاړ شي

یو خوب او خیال دے
کارغهٔ زده کړے کله
دَ زرکې چال دے

○

دا ښهٔ ناتار دے
اوس هر یو کور دَ کلي
دَ ښار بازار دے

○

زړهٔ مې غرقاب شو
دَ اوښکو یو څاڅکے هم
ما ته دریاب شو

Scanned by CamScanner

خوشې فنکار ئې
د پېغلو بُت سازوې
هسې اوزګار ئې

غرق شولې لاړې
خوراک او څښاک چې کوې
اوس به ولاړې

هسې به ونړو شې
چې ترې اوبهٔ نهٔ اوڅې
کومې به شنړو شې

شماري بس ستوري
د شپې راپاسوې ما
کار راله ګوري

کښېنه کم بختې
څوک دې مېراته نکړې
د ګلو لښتې

سندرې وائې
را ټول دې نهٔ کړمه زهٔ
مړ شومه هائې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس په هر لوري
اور مو په سر وروي
د اونو سپوري

اووانې پوے شوې
ته چې مئین شوې په ما
لاړې توے شوې

تېکاله غواړې
لمبه چې نکړم تنور
بچې مې ژاړي

کور مې زړه تنګ شي
چې نیمه شپه چغړه کېږي
د بنګړو شرنګ شي

اوس هسې ژاړې
نه راځې خولې ته بېرته
توکلې لاړې

دا څه قیامت دے
ځوانې دې شوخه ده او
تصویر دې نت دے

Scanned by CamScanner

خوشې دستور شو
پانه چې ستا زیړه شوه .
نو مخ دې سُور شو

کور کښې تنها یم
اوس به د زړهٔ زخمونه
چا ته زهٔ ښایم

ژوند څه رنګین شي
وریځې تښتي په شا
اسمان به شین شي

وائې کوکو یم
راته پسخینې ټپې
زهٔ هایکو یم

قصه خانې کښې
ښکارې ککاړهٔ مخونه
په آئینې کښې

یم په وسواس کښې
ګلونه مړاوي نهٔ شي
د چا په لاس کښې

ستا چې ښکالو شي
د زړه درزا ستړه شي
هوا په رو شي

ځي زما سپوږې
وائي هر څه منم خو
راته به ګوري

ژوند خومره ترېخ دے
ذهن اوده دے په خوب
او زړه مې ويښ دے

راته جختېږي
وائي يخني ډېره ده
واورې ورېږي

سم له ماښامه
شفق شفق خوره شوه
يو ګل اندامه

زما حيا ده
منم چې نور ستا ده خو
ښځه زما ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتونه نغښتې
پېغلې را اووتلې
له کوره تښتې

○

ښکاره به غلا شي
تا ته چې ګورمه زه
وار مې خطا شي

○

ځوانه درزېږي
چې آینې جوړېږي
کاڼي ماتېږي

ځوانه مې رنګین شو
راکښې مستي راغلې
سر چې مې سپین شو

○

او به دې زور شه
چې ماتوي حدونه
څه ځې دې تور شه

○

سر که مې سپین دی
په هېڅ هم نه پوهېږي
سودم ته شین دی

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کلي خلق څه ړانده کړه خو نه دي
خدای شته مړي ته به دي لاس پرېوځي
چې د هتيانو غلا په ټينګه کوي

اووايې ټول د اکيبن کسے دے
ايټکو ته هسې خوشحالېږي څله
څوک ښوني نه دي چې تا يادوي

زړه غوښوي د اوازونو فرېب
چې مېنانو نه نغمې هېرې شوي
نو په پنجرو کښې يې مارغان بندي کړل

څو مره سنګينه حادثه ده د ژوند
خټې مو اوخوړې جذبې د وفا
يو بل ته اوس د مينې خط نه ليکو

د خپل بنايست له زوره نه دي خبر
دراز قامته، جادوګرې پېغلې
ډېر مې ګيله کړې چې منتر پخوې

شېرينې تا سره له دغې ويرې
واده ته غاړه ايښودلے نه شم
زما به تا سره کوږدن ماته شي

Scanned by CamScanner

دا کتیبې ونه په نظر کښې لره
زه به له خپله کوره ورک نه ځمه
که هره لاره د منزل لاره وه

نن یوې پېغلې خپلې مور ته وېل
بیا به د خېر طمعې له ما نه کوې
چې زوړ سړي ته مې په زور وادوې

چې مزدورۍ په کومه ورځ او نه کړي
بچي یې تهوله شپه د لوږې ژاړي
د مزدورانو ورځ دې نه نماځي څوک

داسې ښاغلي هم لیدلي دي ما
ځانونه لوټ کړي په ادا د ډمو
او خپلو ښځو له جامه نه کوي

چې یې زما دیدن را یاد شي کله
بلې ته او خېژي په سره غرمه کښې
زر د کوڅو سېل را والوځوي

ناساپې کړنګه کړي نیاز بینه وائي
د زړه په سر مې په ټوپک او وله
خو چرمخکې په لاس کښې مه رانیسه

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زړه درزا مې په اختیار کښې نه ده
ښار کښې جوړ او شوله د بم چاودنه
د کور تمبه دې په یو درز دړې شوه

یو سمه چرته د ارمان جنازه
تا چې د کور ورونه بند کړل په ما
ما له به څوک په زړه کښې ځاۓ راکوي

یوه جګړه کښې زمونږ د کلي
خلقو راښکل د ادیرې حدونه
نتول بیا د یو د بل په حد کښې مړه شو

بې ځایه ما سره ایرې مه وهه
ږمه بس ږمه وي که هر څه وائي
نه د چا لور وي او نه خور وي د چا

د پښتنو پېغلو ثاني نشته دے
چې څوک یې اونه کړي تپوس نو خپله
ګلاب ګلاب ځواني په کور زړه کړي

د ستومانۍ زېږګي یې خولې نه وتل
چې ستړے مه شے ورته ما ووېل
د لېونۍ شونډې یو رپ اونیوې

Scanned by CamScanner

پېغله چې مانه انټرویو اخلي
ساه په سګېندو شي څه په ګرانه وايي
ستا سو څه خیال دے د واده باره کښې

○

په چاپېرچل کښې خرابي دومره دي
په کومه ورځ چې پرې سختي اونکړم
وېرم که په خپله ښځه ظلم کوم

○

سر مې قربان کړم خو د چا دپاره
دلته چې قدر د جذبو نشته دے
خوښې به څوک په درمسال کښې کوي

ته د ژوندون د مایوسو علاج یې
خورې ورې زلفې خورې ورې کا
چې انتظار څوک د سحر نه کوي

○

داسې نخوره کړم ازمېښتونو د ژوند
شېرینې ستا خانه بدوش یادونه
اوس د زړه دشته کښې پړاو نه کوي

○

الله دې خېر اوکړي په صدر چوک کښې
ګاډي لګیا دي اشارې ماتوي
او هسپیان خپلو کښې ګپ لګوي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

جرم دَ چا، سزا دَ چا لـوېږه دہ
يو دَ پوليس له ستر ګو ځان ساتي او
بل په يوه پېسه قانون خرڅوي

سپک راته مهٔ ګورئ که غېږ نهٔ کوؤ
کښې خوبونه به مو هم کړو حرام
موږ ه دَ چا ميراث خوارهٔ خو نهٔ يو

زړهٔ ئې غلبېل، زلفې ئې تار په تار وي
وېل ئې زهٔ وېره بې خونده يم
کښې نو ته هم هېرېدې شې له چا

شېريني اوباسه زکوٰة دَ حُسن
دا آفتونه نازلېږي حُکمه
چې په وطن کښې څوک خيرات نهٔ کوي

سر به بې ځايه درله څهٔ خوږوُم
دَ پښتنو له هوښيارۍ نه لوګي
کورونه وران کړي چې جرګې سازوي

په څهٔ پوهېږې نه ماشومهٔ ئې لا
دروغ رښتيا به دې ښکاره هله شي
کله چې ستا ځواني مېوه اونيسي

لاس رالره مهٔ راوړه نادانۍ جینی
بلا ګرمي ده په وجود کښې زما
پام چې پسترې چرته لمبه اونکړي

ډېر تورزنان به داسې هم اووینې
چې ئې سرګند شي دَ ګناه رازونه
نور زر په خپله ښځه تور پورې کړي

شېرینه اووائې په ډېره مینه
چرته خو لاړ غلطوه لادیه
ویرېږم لاړ چرته غلطه نهٔ کړم

چې څهٔ بلا ئې تهٔ بې حسه جینی
زما د زړهٔ دَ قیامتونو درزا
خدائېګو دَ کاڼي بت کښې ساه راولې

یې دَ سرو سپینو خزانه شیرینې
درته خراب دَ چا نیتونه نهٔ شي
کمڅۍ را اوسپړه ماران پرانیزه

دا نظر ونه به تېندک خوري ضرور
ستاسو دَ ښار کږ و وږو لاروکښې
وه کملالې سم ګړ ځېدلې شي څوک

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

دَ ژوند دَ حُسن ننداري ځهٔ کوو
درانهٔ پښلو ونه مو پراته دي په سر
کالهٔ ته ځو که چرته ملا نېغه کړو

پرېږده چي پېغلې ځي په خپله لاره
چېره ئ مه کښې ستومانه به شي
تورې ږې دي که راپارې شولې

واېم چي تهولې ستوماني به اوځي
خو ولې دا ارمان مي اونهٔ رژي
کور ته چي راشمه نو لا ستړے شم

شېرينه اووائ قربان شم له تا
غزل غزل مي راخورېږي په زړهٔ
ستا هاېکو رانه تېږي هېرې کړې

دوه ورځې ژوند دے تا ته بنهٔ پته ده
زړهٔ ته راجخته شه دَ ناز مېړني
سرکښي پرېږده دَ شیطان مهٔ منه

زما له ځانه دومره طمع نهٔ وه
خو چي قدم ږدم دَ کابل جينکې
راته په لارو کښې شيندي ګلونه

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

زهٔ ئې له سترګو لګېدو اووېستم
ماله قسم راکړي چې غږ مهٔ کوه
او خپله تهول کلے خبر کړي په ځان

شکر دے سترګې زما اوږي نهٔ دي
غریب سړے يم خو ګل ښاستګې زما
دَ چا عیښونو ته پسخېږمه نه

ګن تصوير ونه شي خوارهٔ په ذهن
عېن چې په نيمه شپه زمونږ کلي کښي
دَ سپو غپا شي، هنګامه جوړه شي

دَ حشر انتها خبره ولې نهٔ ده
غوټه چې ګل شي په قيامت کښې دَ ژوند
ځان راته ډېر خدائي ګوپيکه ښکاره شي

زنه مې اونيسې، سلګو کښې وائي
خلق خو خلقو باندې چل زده کوي
کور نه په نيمه شپه بهر مهٔ اوځه

سپينه ته ګلونه ورګندار کړي وائي
ځهٔ عملي کارونه هم وي پکار
زمونږه مينې کتابي مينې دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د یاران شپې رانیکې شي کله
هاغه ماتم شي راپه یاد د کلي
کچه کورونه چې اوبو اوړي وو

د انتظار هم څه حدونه شته دے
چې تر قیامته وي ولاړ دغسې
بیا مجبوراً خلق قطار ماتوي

وې د ښایست د بڼ شمشاد حسینې
چې ځان دې نۀ پېژندۀ ښکارې هسې
لکه په ګڼو کښې چې اوبۀ وي روان

زما د خاورو کور جوګه نۀ ؤ ستا
شپې بېنې ما په اسمانونو غوښتې
څۀ اوکړم خدائے راله په زمکه راکړې

اول دې ځان کښې دومره توان راولې
چې په خندا کړې قیامتونه د ژوند
پېغلې دې تا سره سیالۍ نۀ کوې

توبې ویستلې یو نوکر وښل ئې
کور کښې چې صبب نۀ وي بي بي ظالمه
ډېر ناروا کارونه اخلي له ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر څوک چې څه اوکړي، ربېږي هغه
لار کښې کښېنه مه خپله لار اخله
ستا پښېل کورکښې هم تورسرې شته دے

تاوده، ساړه که دې د ژوند اوبېدل
پېغلې مستې به درنه تړولې اوځي
بیا به په تا باندې غوټه راشي

سترګې له دغې وېرې نه پرانیزم
زما د زړه په رنګې تړق اونه چوي
ته چې شېرینې پوکڼې پړسوې

زغم به کوې دېر که حالات شي خراب
لاس چې د ورور مړي ته وانه چوي
د کور انګڼ کښې څوک دېوال نه وهي

سمه شه ښځې په خپل حد کښې اوسه
زړه د تښول کلې نه نفرت ورکوم
ته راته کور کښې دېوالونه وهې

واورئ زما که ئې منئ او که نه
که لږ مو هم سُست کړو په ښځو پړې
بیا به ترې ګرځې او بېزې جوړې وي

Scanned by CamScanner

زړونو کښې اور د مینې بل کړئ کښې
بې حسې دومره په ماحول خوره ده
سم پکښې خدائېګو واوره کېږي سړې

راته ستا یاد داسې سرور راکوي
لکه د ژمي په واورینه شپه کښې
څوک په کمره کښې انګیټۍ بله کړي

پېغلې د ښنار پارک کښې راټولې وې نن
وبل ئې راغله یووېشتمه صدۍ
ځئ چې د کور درشلې اوغورځوؤ

شپېلنې زړهٔ دے نرم توے نه دے
نماښئې اوښکې عبث توېږي
کاڼي اوبو کښې وراسته کېږي کله

شنه چې مې شونډه شي د قام د وړو
لکه د چرګو د بچو بغرې شي
او نغلي خپلو کښې ډېران بیلوي

لږ انتظار د محرومۍ ئې اوکړه
ترڅو چې چرګه کوړکه شوې نهٔ وي
نو په هګو باندې بچې نهٔ کښېني

د قام تور سري دې سر توري نه شي
تازه تازه غومېږ غومېږ پېغلې اوس
کړکې خېرات پسې ، واکې غوړځوي

فتنه فساد به ترې جوړېږي ضرور
چې د خوارانو نه خانان د کلي
د کوره چارې مزدورۍ هم اونيسي

مات شي بچنې د مصوّر قلمه
زما د خيال د شهزادګۍ رنګونه
خدايه شته چې ټول دې په اوبو وړي ګي

لاړه شلمه صدۍ هم تېره شوه
خو لا زمونږ وطن کښې هاغه رنګې
خلق د غار نه راوتلي نه دي

وېښ مې را غلله يوويشتمه صدۍ
دې کښې کوڅه کښې يو ملنګ چغه کړې
سحر را او نه ختله، شپه تېره شوه

تا به وېښ چې مړه ژوندۍ ستا يمه
خو داسې کوې مجبورۍ دې وي نن
فريم نه چې تا زما تصوير ترې کړو

څه اوشو خبر دے که مې پېژنې نه
مانه دې هاغه ورځې هېرې نه دي
چې په ځنګل به مې اوده پرته وې

ډېره کم عقله يې زما لېونۍ
اوس دَ چا خولې خو شوک کړلې نه شي
زما په سر پا سره شر مه کوه

مونږ په جامو کښې نه ځائیږو وپه دې
چې دا ده راغله یو ویشتمه صدي
کور که مو وران شو نو پروا دَ څه ده

اوس نه دا خاطر دې جمع لره
ماله په څه سترګو کښې چتي راکوې
ستا په کنار کښې خو اوسېږم مه نه

ورته مې او وې حیثیت څه دے ستا
وېل يې غواړم چې بربنډ نه شي څوک
پرتو غابنسو نه جوړوم لاليه

پېغلوکې ناوې خپل خاوند ته وېل
هر څه چې کېږي پابندی نه منم
زه خو څه ستا لاسو ته ناسته نه یم

زړهٔ مې تهٔ اوچوي چې مېچن کښخوي

شېرينې غېږ به شي دمه پکښې خوره

رب به زمونږه دا نېستي غوټې کړي

جذبه جذبه دي دَ ساحل خوبونه

غوړځنګ غوړځنګ بېخي دَ شپې ځوانۍ ده

سپوږمۍ به دې کښې هم ستړونه کوي

دَ شپې طوفان چې شي راخور په زمکه

زړهٔ دَ بې خونده اورکو له غمه

پورته په ستورو کښې پناه اخلم

کله اودرېږي دَ نګهت قافلې

کله دَ ګل ورږمه ورږمه خورېږم

خوبونه وينم تعبيرونه وېشم

تهوله دَ زړ او زورخيره ده اوس

ستاسو مخونه په چا نهٔ شوکوم

څوک دَ جرګو هلو پروا نهٔ کوي

دَ نوي نسل څومره لوېٔ زړونه دي

دَ پلار نيکهٔ هډونه هم ورکوي

په اديرو باندې پلازې اودروي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زوم خپلې خواخې ته څرګندہ کړله
بيا به زما نه هم ګيلې نهٔ کوې
لور دې مدام ماسره ژبه کوې

○

لږهٔ سر تېزه ده يه خويه نهٔ ده
که دغه يوعيب ترېنه هم اووتو
نوره قسم دے ډېره ښهٔ جينۍ ده

○

تهٔ هم په پوزه باندې نهٔ پرېږدې چې
زهٔ هم دَ هائۍ بلډ پرېشر مريض يم
زموږ دَ دواړو ګذاره ګرانه ده

دَ نمر پېتاوي ته لا ناست نهٔ يمه
چې څوک تمبه زموږ دَ کور اووهي
اووائې ، خان وپل چې ښکارله به څو

○

خدائے شته که غم وي که ښادي دَ کلي
واغوندې پېغلې دَ رنګينو لباس
په ما دَ اوسپنو نيني اوچېچي

○

په بې اسرو پورې خندا مهٔ کوه
بس کړه دَ خدائے نه لږه وېره اوکړه
دَ چا ازار دې چرته اونهٔ وهي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړهٔ به اخر څنګه زما شي په ځاي
سر کله اوخورم کله نیم پاتې شم
سپوږمۍ په یو مقام ولاړه نهٔ وي

څهٔ ناروا دَ فاصلو دهوکه ده
چې یو ساعت یوازې کېږم نو
زهٔ په خپل ځان هم بدګمانه شم

نېکارې چې خاورې مې په سر اړوي
زهٔ ورته نیم نیم پاتې کېږمه نه
او لا مېوه ئې هم نیولې نهٔ ده.

دي کېني څوک لاره دَ منزل اوموي
ګوره څنګل کېني بیا په نیمه شپه کېني
دَ اورګو قافله لوټې کړله چا

مونږ ځکه سر باندې خېمې کړځوو
چې دَ صحرا شپه بې باوره شپه وي
برق دَ بجلۍ شي دَ باران شپه شي

باران شپې شپې وریږي مګر
اوروته بل دي دَ نغتر په اونو
بیا چرته تندر په ځنګل پریوته

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې کله څانګې څانګې کېږي ګلې
دا تندغرے زړهٔ مې اور اونهٔ کړې
شابه شېبې شېبې را اووړېږه

دَ خدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائي
ما چې ئې طمعې دَ خوږو کولې
دَ کربلې نه هم ترخه اوختله

يمه په هر مشکلې مئين شيرينې
واړه رنګونه چې راټول شي په ځائے
ترېنه دَ نمر سپينه رڼا جوړه شي

بیا چرته پېغلې ستومانئ اوباسې
ګنې نو داسې چرته شوې نهٔ وو
دَ ګوڅ غنچې او دَ چينار اونو کښې

وائي جولى بد مې تر څوخالې وي
ګلونه نهٔ کېږي اننګي کښې زما
ما چرته شاړ کوهې ته اوغورځوه

زما ژړا ئې دَ زړهٔ تاوُ کموي
دَ پشکال خوب چې سبوا شي کله
پېغلې څارې دَ بارانونو لاري

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوسپاري خلق سرو لمبو ته دَ ژوند
راشي بیا یو ساعت له نهٔ اودرېږي
ښکلي، زمونږه دَ وطن سپرلي دي

له جنګه ورستو ئې پخلا کړم پېدي
سر مي ماتېږي لېونے نهٔ شمه
یوه دوسپږین کولی خو راکړه کنه

پېغلوکې هر قدم په خیال اخله
ستا چې له سره لوپټه پرېوته
راله بجلۍ سخته چټکه راکړله

ښه سمه دمه وي کارونه کوي
خو دَ شهلا زړهٔ کښې څهٔ غلا ده ضرور
ساکتری سیلۍ دیوسي چې ما اووینې

دَ زړهٔ دروزا راله په ځانے اودروي
تک تک چې اورم دَ کړیال، شپږینې
وایم که ما باندې څوک ورزې کوي

کړې اوازونه مې سنګسار کړي ضمیر
وایم که څوک مې په مرۍ غلے شو
پېغلې چې خپو کښې کونګروکان اوترې

Scanned by CamScanner

هسې بې ځایه اوس فریاد مه کوه
ستا د سینو غوټې هوارې څه شې
پېغله چې ماشوم له د فیډر ورکوې

راله حلوا د ناشتې پخه کړې
بیا راشې غوږ کښې راته پټې اووائې
د سرو نتکې راله جوړې اوکه نه

سم له ما نښامه چراغونه وژنې
په تاکښې څه ناځه تیاره خوشته دې
خدائے شته له ما سره دې بیا ویره کړه

ځنې کاروانه د چاوس کښې نه وې
هر څه کېدے شي لېونۍ خو کله
کملونه کېږي د انځر اونو کښې

تابیا کومه د یو نوې سفر
اوس به په دې باندې څه زړه خوږوې
د خوب تعبیر مې اپوته اوخته

اوښکې مې سترګو نه روانې نه دې
دا خو د کلي د ګودر په غاړه
قطار قطار پېغلې تېلونه کوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

رب يې ژوندي لره خو سوچ کومه
خلق به خپل مړي اوس چرته اوړي
کلي اباد شو مقبرې ورانې شوې

د زړه زخمونه چا ته ښايمه نه
پکښې بې شمېره حادثې دي د ژوند
زړه د سپړلو رنګونه ستايمه نه

راوړي له ځان سره بهار اورونه
لمبه لمبه پکښې سوزېږي خلق
بل دي د ژوند په هره لار اورونه

مرم چې څوک نوم د انتظار اخلي
په ما به ټول کلي ته اور ورته کړي
ښکلي د هر چا سره لار اخلي

د زړه زورونه لټوتوب اوخوړل
اوس به زړې خبرې څه يادوم
ټول تعبيرونه رانه خوب اوخوړل

چې زمانه ټوله په خوب اوده شي
ترېنه راپورته شي سازونه د ژوند
د کلي ښار ارهټ کښې څوک دېره دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما تصویر ته ئې ژړل وېښل ئې
پېغې د مرغۍ مې درلله هم راوړې وو
اے د انځر ګله چې چرته به ئې

ځه زوړور دي مشران د ګلي
چې د لمن داغ ته مې ګوتې نیسي
او نېغه لار راته ښودلے نهٔ شي

مړ نهٔ شم ځاے راکړه د زړهٔ په کوږکنې
تا ودهٔ ، ساړهٔ که د ژوند ما اووهي
زما به ډېل نمونیا شي ګلي

شپږ ینه کونجې په تندي راولي
وائي رښتیا رښتیا خبره کوه
ستا د جامو استرې په څهٔ ماته شوه

بې شماره داسې رنځوران شته دے چې
تمیز د جنس او د جمال نهٔ کوي
اووائي ټول خوندونه یو رنګې دي

ستا د ښایست د فرېبونو نه زار
خو لږ مې پرېږده چې ځان اوپېژنم
ما د بودۍ په تال کښې مهٔ ځانګوه

Scanned by CamScanner

خپلو همځولو ته شرینه وایي
سر ته یې خېر شه خوباوري نشي
رغېږي نه د پښکال لیونۍ

پوزه دې پرې نه کړې د قام لیونی
درنه په لاره تېرېدلې نه شم
ته د واده نه پس هم سمه نه شوې

پېغلو وېل مونږ ته ګناه نشته دے
چې د خپل کور ورونه بند شي په چا
نو ځاځا چا سره لار اخلي

یې د نازونو لوبای شیرینې
ځان ځپاله ورنه کړې په لاس [illegible]
کنې ډنګونه به دې تول والوځي

وانې ګیاې دې په سر سترګو منم
مانه باد وبرې غلطی شوې دې
خو لاس چې مات شي خپلې غاړې ته ځي

میانځې په داسې پښتنو بورې شه
پاسي پردي تورسرې او تختوي
بیا یې د خوېندو څوک تپوس نه کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې خبرې څه جواز خو به وي
خدای شته چې چا د چا نه غلا کړېده
د باز د جالې نه تېروس الوځي

خدای شته خبره به صفا کومه
دا خو بېخي بې انصافي ده کنه
اوس چې د ورور تېلوکېښې خوېندې سوځي

کورکښې ساتل مرغ زرین بنه نهٔ وي
هیڅ بیا له خپله ځانه نهٔ شي خېس
ښځې داپاسي خاوندان قتلوي

تېښتاه له خپله ځانه څله کوې
پرېږده د سر سپوږې دې مهٔ ورکوه
خدای شته د کور اونې څوک نهٔ پرېکوي

زمکه به ولې په ما تنګه نهٔ وي
چې ستا چینار چینار ځواني شېرېږي
تل د اسمان سره خبرې کوي

داسې بې واره مې ساګانې نهٔ وي
خو چې ګلونه نارنجان اونیسي
بیا مې سېزي ستا د بدن خوشبوئي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه دې له څخه تېرېدلے نهٔ شم
هر څهٔ ته ستا له پاره غاړه ږدمه
بس کنه لار راباندې مهٔ جوړوه

په مړو حساب دې تماشګير دَ حُسن
ستا دَ نظر تاؤ يې چې اووهي نو
دَ کيکدانو اونې چېړه اونيسي

ستا نرمېدو راکښې سختې راوستله
چې را رواني دې شوې اوښکې په څ
کاڼي اوبو شو او اوبو کاڼي شوې

په څهٔ ناترسې اوړېدلے يمه
وائي که بل چاته دې اوکاته نو
ستا کېږدې کښې به اوبهٔ اوڅکمه

خوښه دې خپله ده خو ياد اولره
چې جوارګرو سره مينه کوے
نو خپل عزت به هم په داؤ لګوې

مينه کوو خو مينه پېژنو نه
ته دَ هوا په اَس سوره الوځې
او ځان له بر مه غورځولے دے ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

برهٔ دَ ستورو او سپوږمۍ وطن کښې
مینه دَ مار خپله دهٔ شیرینۍ زما
لږ هٔ په خیال ګرځه سر توره نهٔ شې

اووائي ګرانه! ښتنه پېغله یم
یو دَ ناموس سودا مې مهٔ کوه نو
هر څهٔ به ستا له سره زار کړمه زهٔ

چې خپل لوظونه ورته یاد کړمه زهٔ
خبره واړوي شپېلۍ کښې وائي
مور مې ناروغه ده بابا خبروم

اووائي ژوند دې شو ګیرو او خوږو
په نیمه شپه چې اوبهٔ خور له ځې نو
خدایګو زما له زړهٔ نه اور پورته شي

سترګې به خاورې دَ پېغلو کو ور شي
دَ شپې په هر پار کښې چرګان پاسي او
ځانګو نه پرق وهي بانګونه وائي

ښکل مې لاسونه کړي ژړا کښې وائي
ته چې زما ګناه په سر اخلې
دغه نیکي به دې مدام یادوم

Scanned by CamScanner

رب دې په دې خبره ما نښه نیسي
پیغلې د ښار داسې پیکه پیکه دي
لکه چې خوند ترېناه اوبو اوړے وي

منم خبرې زما عادت نهٔ دے خو
چې پښتنې پکښې لغړې ګرځي
اور دې د صدر په بازار پورې شي

نور به عذاب څهٔ نازلېږي په مونږ
پکښې تور سرې چې سر تورې نهٔ شي
بیا ئې په ښار کښې څوک عزت نهٔ کوي

شپږ میاشتې او نهٔ خوارې به د میاشې
یاران که لرې چرته اوړېږي
نو هسې اوکاږې مسه د چرم ښځې شي

پښتنې ښځې خپل خاوند ته اووئیل
ګرانه! که ماله دې پتلون راوړه نو
په دوه میله ټوپک به ځان اوولم

درنه واده ښځې لښه اوویسته
جوړې خاوند دې زوزود اوختهٔ
تا خو د بوتې نه بلا غوښتله

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

يوه سپېڅلې تجربه مې اوشوه
اوس په کم اصل اعتبار نهٔ کوم
خاوره د لوے ډېرانه اخلمه زهٔ

ستا د اوږدو زلفو بلا واخلمه
د ژوند طوفان کښې په چا ملامهٔ تره
مار هم پردې لاس باندې نهٔ وژني څوک

د محبت له عظمتونو نه زار
چې د زامنو ئې ودونه جوړ شي
میاندې په سپین سر ګډاګانې کوي

وائي له لور او خور تپوس کوي څوک
کوڅې چې هر څهٔ کوئ ستاسو خوښه
زهٔ د پردي ډېران څخه يمه

ماتېږي کاڼي تل په کاڼي باندې
زهٔ چاروګے چاته وهلے نهٔ شم
ورکړې ما نهٔ دي ډېران له لتې

زور مې په ځائے دے خو غور ځنګ نهٔ کوم
ګټنې په ما باندې د ښار مېړمنو
نن د ګډېرانو غوټې هم اوخوړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه شته هیڅ تا ملامته نه یم
لوږو او تندو که وژلم نو هم
چرته مې لاس چا ته نیولی نه دی

اوس به د ځان څه صفائي کومه
ځکه بلاخراب سړی شومه زه
شیرینې تا سره مې ښه کړې وو

خدایږو په خوند پسې د ژوند راندې شو
اې د ځوانۍ د تقاضو سپرلیه
زمونږ ه کلي ته به راشې که نه

شیرینې ډیره ناآوزګاره ئې خو
ته چې له ځان سره یوازې شې نو
دا ځواني مرګ در ته یادېږي که نه

د زورآور او به په لوړه ختې
آ چې بد خویه یادېږه کلي کښې
د خپو تلې مې هم هغه ښکلوي

رب دې ژوندۍ لره خو ډوب دې کړمه
زه به چیکس کښې خاخا راتلمه
را ته چې ملامته په اوبو کښې وې ته

Scanned by CamScanner

ورسره سېل له دَ سيند ونو نهٔ خُم
هسې ترې هم زړهٔ صبرولے نهٔ شم
او دَ مصې غونبسه بلا کړمه وي

سر توره مهٔ شې خودَ ناز مېړمنې
داسې طوفان راپورته شوے دے چې
په سپينه ورځ خلقو نه لار ورکوي

چرته له دغې غمه مړ نهٔ شمه
ځان باندې ژوند خاورې ايرې کړې عبث
په جينکو هړو ځوانۍ رانهٔ شي

چې څهٔ کړې هغه به رسې مدام
پکښې نيلام چرته ناموس دې نهٔ شي
پردو پښتو کښې کړوندې مهٔ کوه

يو څاڅکے وينه راکښې پاتې نهٔ شوه
تورې شپېلۍ چې کله ما اورېدې
زما دَ خپو لاسو نه دم اووتهٔ

او خاندې غوږ کښې راته اووائي پټ
تاته به ځان قلقلاخان ښکارې خو
خلق به تا پسې ملنډې کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوواڼې ټولې د قسمت لوبې دي
خلق ګکیا دي سنګارکان لوټي او
زمونږه ننګې مېښې پېړه نه کوي

واڼې تر څو پورې په زغم درېږم
زه درته کور کښې لمغړې کومه
څې په کوڅو کښې لوړغې کوې ته

کم عقلې هسې پرېشانه يې ته
د محبت غمونه بوجه خو نه دي
سترګې ېنهو باندې درنېږي کله

منم چې ګمهې محرومې مو دي خو
کلې زمونږه هیروشیما نه دے
چې د سپېرلو پکښې ورېږي شنډې شي

مينه اوباسي له زړګو نه ويرې
اوس که اوبنان ساقې شيرېنې زما
نو دروازې دي د کور تېړې نه شي

آخر به مړ شم که دا حال وي زما
هيڅکله مې يو ساعت له نه اودرېږي
آسونې مې هميشه يادوي

Scanned by CamScanner

تت چې دې نهٔ شي دَ بنایُست رنګونه
ځان زهٔ دَ مرګ ښخوته نیسمه خو
لکه دَ سوي لاس په تا ساتمه

○

اووایُ تول دَ اکسیجن کمے دے
هیڅکوته هسې خوشالیږې ځله
څوک لیونې نهٔ دې چې تا یادوي

○

دومره بلا خولې راته وازې شي چې
په ډېره تېره کښې هم هیڅ نه اشمه
دَ کوهې ختله په کوهې اولګې

وار چې خطا نهٔ کړې سینه لویه کړه
څومره خُلې ورته اوغورځېږې
خو پلیتېږې نه روانې اوبهٔ

○

دَ ژوند له ډر ازمېښت نه تېښته کوې
راته معلومه دَ رقیب توره ده
ما دَ جبو له ماره مهٔ ویروه

○

ستا په قرب کښې ځنګله راشمه زهٔ
زما دَ ژوند غرمو کښې سرسپین شواو
ته لا دَ توې پشکال ګیدړه ځې

دومره سپوا شوه په وطن کښې لوږه
اوس څوک روټۍ ته انتظار نه کوي
بس په اوسو اوړو شخوندونه وهي

خپله ګناه چې يې منلې ده نو
پرېږده نور ورته هيڅ غږ مه کوه
غل څوک د کوره پورې نه زغلوي

مهربانۍ دې شک کښې اچوي ما
بيا دې څه کنده کنسلې ده جوړه
راته چې خاندې او شپېلۍ غږوي

زما د زړه دروازې ځايه نه ده
ستا په وفا باندې شکمن نه يمه
خو مطلبي په خټه اور لګوي

رب دې دروغ کړي خو وېرېږمه زه
زما احساس داسې شګلن غونډې شو
جوړ په دې کلي کښې چينې اوچې شوې

وېل يې رب دې پکښې خېر واچوي
نن راته زړه داسې کچه کچه شو
لکه هاګۍ چې څوک اومه اوګوټي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وائې له هرچا په ماګران دے ولې
زما چې نهٔ منې نو څهٔ اوکړمه

رب دې ئې مړ کړي چې ترې خلاصه شمه

چې مې په زړهٔ باندې تيارهٔ راځي نو
سر کړي سرتور لوپټه اوغورځوي

وائې را اورسېږي پېړه بابا

را باندې خوا دَ خلقو مه بخوره
مونږه چې خپل منځ کښې جنګونه کوو

خدائے شته دَ ډېرو يکښې غوا ننګ شي

کومه ګناه ده چې ئې خلق کوي
دا دَ وطن په خاورو څهٔ شوي دي

چې دَ چينار اونې له مونږه اوځي

رب دې کانړهٔ کړي دَ شيطان غوږونه
نيسهٔ په مړه ګېډه مې تېر ماسخوتن

په ګل ورېښو لېچو خوب کړے دے

پرېږده زما په کار کښې کار مهٔ لره
ښځې ما خپل سړي ته پرېږده ګنې

تا به په درېو کاڼو طلاقه کړمه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپېږېنې ما باندې احسان مهٔ کوه
زما د زړهٔ زخمونه نهٔ رغېږي
څوچې ګرځک نهٔ شي پړسوب اونکړي

لاس يې تنګ شوے د خاوند دے ځکه
وائي که ماله يې نتکي جوړه کړه
خولې ته به چونګ خاورې ورواچومه

لکه غوټې ځان کښې راټوله اوسې
لا دې د ژوند زهر کوټلي نهٔ دي
ځکه دې زمکه باندې خپې نهٔ لګي

خدائے شته چنګونه خوښومه نه خو
ددې خبرې ضمانت څهٔ دے چې
زما دښمن به په ما ډز نهٔ کوي

له دې نه لويه خوشحالي به څهٔ وي
ستا د خاورين وجود بلا واخلمه
اوړې کښې واورې شي ګلې ژمي کښې

ميانديې دې لارې د بچو ځارې خو
چې په لندن کښې څوک سبق ادوائي
آ په کچه ستېشن اودرېږي کله

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه تقاضې د محبت پسېړنم
شېرینې څنګ کښې مې وېرېږي څله
پاخه رنګونه په اوبو کښې نه ځي

اووایې دومره نادیده نه یم
خو اوږې سترګې زمانه چې وینم
د سرو چاړه په لړمانه منړمه

جوړې دستور نوې کوي وختونه
ما خو مېږې هم ازار کړې نه دې
د کلي خلق مې په خله قتلوي

زه دې له ښکار منې کومه نه خو
هسې له تانه یو تپوس کومه
ستا په سرخکو باندې زړه نه سوزي ؟

ډېر په بې ځایه وخت دې اورتلم
داسې للکل شومه شېرینې زما
لکه چې بانګ نه څوک بانګې اوشړي

ته نه به له لوږې نه مړ شوې نه وې
ښکاري ! ښکاره بې انصافي دې اوکړه
مارغانو جالو کښې بچي رادړي وو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته ترا د زړهٔ د درد نامه ده
چرته مې حق د چا لوټلے نهٔ وي
زما په سترګو کښې د چا اوښکې دي

ساه ترې وېستلے شم په دوؤ ګوتو کښې
خو سوچ چې اوکړم وایم سر دې اوخوري
څوک به پلیت ړنړ ته اوس کاڼي اولي

نور د فرېب دامونه مهٔ غوړوې
زما نظر دهوکه کېدلے نهٔ شي
زهٔ څهٔ د دوؤ مېښو کټے خو نهٔ یم

زما ددې وهم علاج به څهٔ وي
خو چې ګلونه په خندا اووینم
وایم که ناوې د وطن کونډه شوه

د خدائے قدرت دے څهٔ به وایمه نه
هغوې په ماکوې دبکې د قتل
څوک چې ځان ځان نه شړے نهٔ شي

د بې حسۍ هم څهٔ حد نشته دے
زهٔ چې سرګند کړمه د زړهٔ زخمونه
ګلونه مړاوي شي په شین بوټي کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته په زړهٔ کښې مې هیڅ غلا نشته خو
دَ چم قضا دومره خرابه ده چې
ځان راته هسې ګنهګار ښکاره شي

تپوس کوم دې کښې ګناه چا ته ده
ما مشران دَ کلي وژني په دې
چې زهٔ دَ هر چا سره مینه کوم

نور زهٔ انصاف دَ چا نه نهٔ غواړمه
که وس مې اورسېد شپېرېنې زما
واړه کړې خولې به په سوک سموم

څوک دَ تخلیق له درده څهٔ دې خبر
ګوتې چې نیسم حادثو ته دَ ژوند
دَ خوند رنځور ترې فحاشي جوړه کړي

اووایه پاتې په تاوان کښې دې څوک
ستاسو چرګان هم په خوله ښهٔ نهٔ لګي
او مونږ له ساګو سره ګوتې اوخوړو

زهر خوارهٔ دې په قضا کښې دَ چم
ما دَ مارغانو ژبې هم زده کړې خو
دَ بدامنۍ علاج مې هیڅ اونهٔ شو

Scanned by CamScanner

بلا دَ ژوند ضرورتونه دي خو
چرته جذبې پکښې سنګسارې نهٔ شي
پرېږده دَ کاڼو تجارت مهٔ کوه

دېرې بې خونده بجينکۍ دي دَ ښار
کله چې وخت دَ امتحان راشي نو
ځان پسې بند کړي دَ ياتهٔ روم وروته

اندېښنې هم وي دَ الوت لاروکښې
ولې د ژوند دَ حادثو له وېرې
دَ باز وزرې خو څوک نهٔ پرېکوي

منم چې ژوند سره دې مينه ده خو
بيا به دې هرڅهٔ نه باور پورته شي
که دې دَ ښار په هسپتال کښې شپه شوه

منمه ستاسو مرتبه لويه ده
خو ګورې پام چې غلطي اونهٔ کړئ
موږه څهٔ هم اوبو زاوړلي نهٔ يُو

رښا خو نهٔ وژني فکر ونه دَ ځيا
خدايګو په ذهن مې تيارهٔ راولي
دا بڼې وتلې دَ .بجلۍ بلونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو لمبوني په ډک بازار کښې وېل
څوک چې وسله باندې مضبوط نه وي نو
هاغه به خوندوره وسیلې لټوي

زړه مې یو درز اوکړې پرېشانه شمه
خاورې به یاد کړې د ګلونو په سر
دا هواګانې چې ورېږي خوروي

منم فضا ئې معطره کړه خو
خدائې شته دا حق ورله ورکړې دے چا
هوا په څه ونې ورېږي د ګلو

محبتونه فاصلې نه مني
دا سرحدونه د نظر دهوکه ده
اوبه په ډانګ چا بېلې کړې نه دي

شپرینه وائي که سیلۍ راغله نو
خدائې شته چې پړقی را اوغورځېږي
زمونږ د کور تمبه وېښو اوخوړه

په یو نظر چې یې زړه دمه شوم
اوس راله ټوله شپه زورونه کوي
نو ستومانۍ مې د وجود اونه ځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرېږده دا ستا دَ وس خبره نهٔ دهٔ
هغوي دَ سر په سپوري اور ګکوي
څوک چې خشاک له دَکور اوني وهي

دَ بدنصيبو په دې وران کلي کښې
مارغان چې جالې جوړوي شېرينې
دَ طوفانونو علامې ښکاره شي

هيڅ پلنبې نهٔ وو دَ ژوندون خوندونه
چې دَ اسمان څوکې ته اورسېدم
راله ارمان راغې دَ خپلې زمکې

بې له څهٔ وجې راله راشي ژړا
جوړې زما دَ لاشعور په شپه کښې
سر تورې پېغلې ماتمونه کوي

دېرې شلېدلې . دَ رقيب سترګې دي
چې آئينه ورته په لاس کړمه نو
دَ سپي خرمن په ځان راواچوي زر

وينه مو جام نهٔ شي واورينه شپه ده
منم شېريني ډېره ګرانه ده خو
کتوې چغه کړه دَ زېتون تېلو کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بې وسه شوی یم بې ننګه نهٔ یم
په بد حالۍ باندې مې مهٔ تېروځه
غوښه که اوسوزې پېتۍ نه ښهٔ وي

داسې ناراسته کړو د ړوند عېشونو
اوس چې بجلۍ لاړه شي سخت اوړي کېنې
ځان ته ببوزې هم وهلے نهٔ شو

د چا ناموس پکښې جوړ لوټ کړلو چا
چې قافلې پکښې د رنګ مېشتهٔ وے
هلته د کاڼو بارانونه کېږي

زهٔ تقاضې د مینې ښهٔ پېژنم
ولې زما هم څه غوښتنې شته دے
څه څهٔ د لوبو ګوډاګے خو نهٔ یم

منم چې هېڅ ترېنه سازېږي نه خو
د چا د بس سپورې هم نهٔ ورکوې
له تعبیرونو نه خوبونه ښهٔ وي

دا تقدس مې له ګناه ویروي
راته چې ښخته شي ګلرنګې، له تا
د ګوتم بده مجسمه جوړه شي

Scanned by CamScanner

پکښې هیڅ لارې دَ منزل نښته دے
ترې ګېر چاپېر دي دَ صحرا ریګونه
انسان په ورانۍ جزیرې کښې اوسي

چې ئې زما ګرمه ګرمي اولیده
نو وار خطا پېغلې له خپلې ویرې
دَ ازغکي اوبهٔ په ما اوڅکلې

غلے که ناست یم خو خوتکېږمه زهٔ
ما خاموشۍ کانے کوے نهٔ شي
غرونه لاوا شیندي چې غر اونکړي

زهٔ قدغنونه په چا نهٔ بردمه خو
ښهٔ ته ئې ښهٔ بد ته به بد وایمه
چېره ، جمات کښې خلق فرق کوي

پرېږده دَ ښځې بد دې مه وایه اوس
که دې دَ لاس لاندې ساتلې شوه نو
داسې په سر باندې به نهٔ ختله

ورته چې وایُم ښائسته جینۍ ده
شېرینه وائي دې کښې شک نښته دے
خو لږه پوزه ئې کږه غوندې ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپې چې اوس ښارښې دَ سپوږمۍ پلوشې
ما په ساحل دَ خپل احساس لاهو کړې
ستا دَ ښایست دَ موسیقۍ موجونه

ټکور ټکور به مې زخمونه نهٔ وي
چې مې په ټول وجود دَ ناز مېړمنه
لکه دَ ژمي دَ غرمې خوره شي

او منه به هسې دَ شپې مهٔ وایه
نمر لا وړمبۍ څړیکې وهلې نهٔ وي
چې لار کښې لوټ شي دَ وږمو قافلې

وږمه وږمه شي په هوا کښې ورکه
او پاڼې پاڼې شي په لار کښې خوره
غوټۍ چې ګل شوه پکښې پاتې څهٔ شي

رب به مې روغ کړي که نا روغه یمه
دَ ډاکټرانو دوائي نهٔ خورمه
اوس به په ځان څهٔ تجربې کومه

اوس دې ستم ته دَ ژوند څهٔ او وایم
چې زهٔ دَ خپلې تندې حال وایمه
نو په سیندونو کښې اوبهٔ اوچې شي

Scanned by CamScanner

په زړهٔ چاوُدون پوري مې خاندې ځله
چې لوږه تنده شوه سپوا کلي کښې
دَ ښار په بڼنګ باندې ډاکه پرېوته

زهٔ به دې زهرو باندې نهٔ وژلم
ځ به له ما نه اړولے وُ تا
نو ما به ساه هم اخستلې نهٔ وه

وائي شکونه په تا نهٔ کوم خو
داسې بې وخته چې له کوره اوځې
زهٔ دې دَ زړهٔ له زوره خلاصه کړمه

شپږ پینه وائي له نظره به شي
هله قدم بږده له دُرشله بهر
چې بسپلني درته لوګي کړمه زهٔ

ما به له دې بلا نه څوک خلاصوي
تهٔ چې په نیمه شپه کمسه پرانیزې
پېږیان راپاسي په ما کټ واړوي

چې هلو ځلو ئې هیڅ خوند اونکړو
کوندې وښل هر څهٔ په شړق اوتله
خو رب دې اوس زما خاوند اوبخښي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شېبېدنې ستاکېږي په سر سترګو خو
که دې زما دا بده ورځ اولیده
درنه به اوتښتي د شپې خوبونه

○

خاخا زړهٔ به خرابېږي زما
لا خو مې سترګې هم ورغلې نهٔ وې
تا د کچه خو به راپاسولم

○

بس چې نهٔ کړې له درشل نه قدم
چې ې دولې د پلار له کوره اوځي
پوئے شه د ښځې جنازه پورته شوه

د ژوند رفتار لا او ورو لے شي څوک
داسې په ورانډې زمانه لاړه شي
چې آئینه دانه وانه لاړه شي

○

له خپل عادته اوړېدے نهٔ شي خو
اوو اُئي دا حُل راته غېن مهٔ کوه
بیا به قسم دے داسې کار نهٔ کوم

○

پخه توبه که ې ویستلې ده هم
په پټو سترګو پرې باور مهٔ کوه
پرے که او سوزي خو وُل وي پکښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چا درته اوښودلې دا خبرې
چې د پهانسۍ تختې ته ما خېژوې
او وایه ستا خوله کښې د چا ژبه ده

خدائے شته چې کانړ جوړ په کور شو زما
مېړمنه داسې لله کله شوه چې
لګیا ده توت ته بېکیانه وائي

ستا سر تېږې خو یادېدې کلي کښې
نن دې د چا سترګې لیدلې دې چې
د یوکښې نه دې هوا وتې ده

اوس راته خاندې چې مې سر غوڅوې
یاد کړه چې ځان به مې له تړوقې وژهٔ
نو تا به کرېکه کړې چې غرقه شومه

مردار خوارهٔ وي د ذلت سره څخ
رب نه د باز غوندې فطرت اوغواړه
پرېږده د بل په نمړۍ ښخوند مهٔ وهه

توره راواخله سر پرې غوڅ کړه زما
که د جابر سلطان په وړاندې چرې
حقه خبره ما کوله نهٔ شوه

Scanned by CamScanner

خدائے شته چې ساه دالله تیارهٔ ډوبوي
شمع له دې غمه وژلې ده ما
دَ پښتنګانو خون راپورې نهٔ شي

دَ خپل ماشوم خیال به ئې نهٔ ساتلو
چې رب ترې واخست نو اوس لغړ بنګړه
ځان سره غېږ کښې ګوډاګې ګرځوي

بې شکله ځان بنائي شریفه وینه
دا درته نهٔ وایم چې بد دې اووے
خو دَ یو لاس ګوتې هم فرق لري

وار مې خطا وي چې قیامت رانهٔ شي
خو چې چاپېره اذانونه واورم
زړهٔ مې قرار شي په سجده پرېوځم

زهٔ مجاهد یم دَ اسلام اومتئ
ډېر ګنهګار یم خو که وخت راغې نو
زما دَ توري زور به هم اووینئ

سائنس دے ګڼو تضادونو کښې ورک
که مرحله دَ اختلاف راځي نو
په پټو سترګو به قرآن پسې ځم

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کافي نه دی دومره اطمینان ما لره
چې مظلومانو سره مرسته کوم
او د ظالم مرۍ ته لاس اچوم

ما کښې هم کښې خرابۍ دي منم
هیڅ د خپل ځان زه صفائي نه کوم
خو رب دې نښکو ته او س پام کړي زما

توبې او باسمه توبې ماتوم
بلا کمزورے یم بې وسه یمه
رب ته زارۍ کوم چې ما اوبخښي

یم بت شکن بت پرستي نه کوم
له انسانانو په څه طمعې اوکړم
زه لَا اِلٰـهَ اِلَّا اللّٰـه وایمه

نن راته جهل کښې یو قیدې اوویل
هره خبره باندې سوچ وې بکار
توکلې لاړې خولې ته نه راځي بیا

تا چې ډالۍ کړې راواپس د مینې
د هغې پلار په رنګې حال شو زما
چې ناوې لور ورته په کور ناسته وي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

لږ خو دَ عقل نه هم کار اخله
اوس چې په ګوره باندې مړي دښمنان
څه له ئې زهرو باندې اووژنه

زهٔ دَ انسان بې حرمتي نهٔ کوم
خو چې وېنا دَ پېغمبرؐ رد کوي
نو کوڅه ډب سپي ترېنه ښهٔ ګڼمه

دَ سیاسي رهنما ژوند خاوري شه
دَ امرسې خوندئې په خوله کښې وي لا
یو زوراور ئې بې ښېټي ګسه کړي

اش پرېوځي په ماحول دَ ګناه
دَ ښار له خلقو جوړ غېرت اووتو
دوه ازمري یوه پنجرې کښې اوسي

موشګافي دي ئې په شرق اولګي
چې شریعت سره په لاره نهٔ ځي
بېځې زهٔ داسې تصوّف نهٔ منم

څنګه وي نوره دَ ایمان کمزوري
رانه چې اوس دَ جمعې مونځ شي قضا
زړهٔ کښې زره هم ملامته نهٔ شم

Scanned by CamScanner

ښځې صفا خبره اوکړمه خو
ګنې مطلبونه ترې یاران اخلي
چاته له وېرې اوس سلام نهٔ کوم

ګنې ښاغلونه مې په سترګو کېنې وي
خو بې وسه ئې رانچوړم داسې کړي
لکه دَ ناوې ځځ په اور اوسوزي

بې حیایه ضد دې داسې رېز مرېز کړم
لکه بد بخته پښتنه پېغله چې
له ډېره سوخته خپل بنګړې ماتوي

هیڅ ترېنه طمع دَ انصاف مهٔ کوه
چې عقیده ئې جوړه شوې وي دا
جنګ کښې روا شي ناروا کارونه

زهٔ پخپل کور باندې تېر اوځمه اوس
هم یوه لار ده هره ورځ پرې ځمه
خو روزانه راته څهرې بدلوي

وېل ئې داسې څهٔ خبره نهٔ وه
خو هیڅ بې هیڅه چې رابرګ شوې په ما
تا جوړ مخې پسې شوملې څکلې دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهٔ وایه، نهٔ پټېږې نمر په ګوته
راسره داسې ګوته تا اوکړه چې
په غرېبدلو سترګو هیڅ نهٔ وینم

دَ تکلّف محتاجه نهٔ ده، مینه
وس چې دې نهٔ رسي زما لېونۍ
تا ودهٔ ستونه راته خله کوې

که مې په کور کښې هیڅ درک نهٔ لګي
خو چې مېلمه راکړه راشي نو بیا
ورله خپل ځان حلالوے شمه

بلا خوندونه به پکښې وي منم
خو دا دَ مینې سپکاوے ګڼمه
تنده دَ ګل په پرخه نهٔ ماتوم

اونې په دغه غم کښې ځان اوخوړهٔ
زما ښځې مېوې به دې موسم کښې
دَ چا سپېړو جولۍ ته ځان غورځوي

خپله لمنه په ځان مهٔ اړوه
دا تهٔ چې یل یربنډوې اومنه
ستا به له سره هم پټکے پرېوځي

اووایه ښاده ورځ به څهٔ اووینې
چې دوه پېسې دا پښتانهٔ اوګټي
ټوله شپه دې ګډوي حجره کښې

○

زار د ښاریانو له نرمۍ نه شمه
ښځې ئې دومره په سر اوختلې
اوس ترې پېښتې له لوښے هم نهٔ موي

○

لکه شیشه مې زړهٔ ذره ذره شي
د شپې چې پاسي د دنیا قاتلان
په کانړو اولي د کوڅو بلبونه

دا بې نیازي د محبت اووینه
وائي د لوږې نه دې مړه شمه خو
راشه به ښار ته مزدورۍ له نهٔ ځي

○

د نرخه مهٔ اوځه د کلي اوځه
ستا مجبورۍ بې ځایه نهٔ دي منم
خو څوک به چم مالت کښې غلانهٔ کوي

○

پېرې چې د تې ماشوم له نهٔ ورکوي
تهٔ ځان ته مور په څهٔ خبره وائې
سپې هم بچو له خپل شودهٔ ورکوي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ سائنس دا معجزه هم اوویسنې
میاندو ته داسې ستنې اولګوي
چې په بچو ورله زیږے راولي

چې ئې په تې. وې اشتهار اوکته
وسُل ئې دا په نېغو ډېر ظلم دے
دوو ناه سپوا بچې راوړلے نۀ شم

دَ خدائے کارونو کښې څوک څۀ اووائي
زما نظر چې په لتون وُ دَ چا
اوس مې په سترګو باندې ښۀ نۀ لګي

هسې بې ځایه خوشحالېږې په څۀ
ما چې تریاق دَ محبت څکلے دے
دَ ماد په زهرو باندې نۀ مرمه زۀ

کور رانه ورک دے او دَ ژمي شپه ده
ستا دَ نظر تاوونه هم ساړۀ دي
دا بې حسي مې چرته کاڼۀ نۀ کړي

سترګې په دې کښې څۀ مړې شي دَ چا
چې سپر اوړۀ ځان له پیدا کړمه زۀ
نو دَ کارغانو سېل راتوول شي په ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ چا په نهٔ غوښتلو هیڅ اونهٔ شو
دَ دوؤ په تېرکښې ئې لښ اوزېږول
خاندانې منصوبې غرقه کړله

دَ احمقانو څهٔ لکېږ خو نهٔ وي
وائي خوشحاله کورنۍ هغه ده
چې ماشومان پکښې غوبل نهٔ کوي

چرته دَ یو لاسه ختلې دے پړق
تاچې په خپو نکرېزې پورې کړلې
زهٔ به دې هم تپوس له در نهٔ شمه

سر ترې قلم کړه ورته ګورې څله
له دې نه لویه بې ننګي نشته دے
پلار چې راپاسي خپله لور خرڅوي

دَ پښتنو شمله به نهٔ ټیټوي
خبره ستا زما تر مینځه ده او
تهٔ دَ بېګم نه مشوره اخلې

رښتیا وېنا به په هرحال کښې کوم
سترګه زما دَ هیڅ نه هم نهٔ رپي
په ما توتان څله څنړې شیریني

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړې مبارک ورته د ژوند واده شه
څو ستا د سپینو سر نه قربان شم ادې
ماشې له میاندو نه چې شي کوچې

هر څه چې وو خو تا پېره چوړې نه کړو
راته په شا چا ټپوسې کې جوړ
داسې چې خولې بورې دې نه اوترو

درسره دا خبره منم منله
که زړهٔ دې تور دے له دنیا ناهله
نو بیا د کور سفیدي څله کوې

څوک د فطرت لارې نیولے نهٔ شي
زخم چې سړوا شي تا ته به نهٔ پته ده
ګرانې شهلا، اتش فشان شي غرونه

نن چې مې شوندې ورته اوچیچلې
وښل یې خپل علاج په وخت دې پکار
ستا په مازغو کښې جوړ چینجي شوې دے

څوک تر ښه سماه ورځ لیدلے نهٔ شي
راغبهٔ یې او ښکو په رخسار خوارهٔ کړهٔ
ښکارې چې بیا چاته اوبهٔ خروې

Scanned by CamScanner

د وښو دا لوی احسان په څوک هېروي
لا جینکو د نڅو کالو نه وي
د پېغلتوب غوږځنګ یې ملا ماته کړې

چا له هم نه ورکوي ځای په زړه کښې
په صفایي باندې یې مه تېروځه
هېڅ خپل څه د ائینې نښته دے

سر که مې غواړې نو په خود کښې اسه
که سیادلی دې په ځان راوستلې
سر به هرڅه ته ور په خولې کړم زه

زه حادثو دا ژوندے کړے یمه
رانه چې لاس د مینې رانیکلو تا
د سیند چپو راله پناه راکړله

ته خپله لور خور قرمېزنه کښه
خو ما څه داسې اورېدلي دي چې
خپله برجو له پردي باټه بنه وي

د ژوند په هر پړاو تنور لمبه دے
د بارانونو انتظار مه کوه
چرته وریځې غرغنډه اونکړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

راته ئې مه وښځه خپړه پرېږدوه
یتیم که ډېر هم خدای خوشحاله کړي وو
خو د ژړا عادت ترې اونه وتو

○

چا ته د سپي سرې نظر نه کوي
هسې بې ځایه پرې ځان مه سپکوه
کاڼې هغه درونه وي چې پروت وي په ځای

○

د حقیقت زهر ګوټلي دي ما
زه خو د خوب دنیا کښې نه اوسمه
پېغله په څه غېږه کښې زوې راکوي

وینې ئې اوڅڅکلې زما د وجود
ما ډاکټرانو باندې مه ګرځوئ
رب دې د خولې لاړې دارو کړي زما

○

زه بدګمانه ستا په مینه نه یم
خو څنګه زده کړم د راګونو ژبه
مزدور غریب د لوږې غوږ نه وینې

○

شیرینې دا یو اعتراف یه کوې
درد د خندا پرده کښې مه پټوه
خلق د مات لوښي اواز پېژني

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ شاعر چاپ کتابونه

۱) دَ رڼا سپوږي، پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۱ء)
۲) ہم آئینوں کے قیدی، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۳ء)
۳) ستړګو کښې خوب دَ ڈکو دریابونو نهٔ شو
پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۶ء)
روبے ایوارډ یافته چاچا کریم بخش ایوارډ ۱۹۹۶ء
۴) راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي
دَ پښتو هائیکو مجموعه، (چاپ ۱۹۹۸ء)
۵) گرفت، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۹ء)
۶) کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي
دَ پښتو هائیکو مجموعه، (چاپ ۲۰۰۰ء)

ناچاپ کتابونه

۱) وایه زما دَ خوب تعبیر به څهٔ وي
پښتو شعري مجموعه
۲) رضا ہمدانی شخصیت اور شاعری، ایم ۔ فل مقاله
۳) بیباکئ اظهار، دَ اردو تقریرونو مجموعه

Scanned by CamScanner

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library